

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Skolkuratorers erfarenheter av en global pandemi

Hur skolkuratorer resonerat om sina skäl för
anpassningar av det psykosociala arbetet under
COVID-19-pandemin

Laurens Bolt & Katarina Dahlgren

Kandidatuppsats SOPA63
VT 2021
Handledare: Mikael Sandgren

Abstract

Authors: Laurens Bolt & Katarina Dahlgren

Title: *School counselors experiences of a global pandemic: School counselors reasonings as to why adaptations of their psychosocial work were made during the COVID-19 pandemic.*

Supervisor: Mikael Sandgren

Assessor: David Hoff

The aim of this study was to investigate school counselors' reasonings as to why adaptations of their psychosocial work were made during the Covid-19 pandemic. The study was conducted through semi structured qualitative interviews held online with six school counselors who had worked at upper secondary schools in Skåne during the pandemic. The school counselors reasoned that digital tools had become a necessity following restrictions due to the pandemic. We found that the school counselors had found it hard to adapt to conducting in depth psychosocial work through digital means. The reason had primarily been that they had experienced difficulties with recognizing non-verbal cues. This had brought the school counselors to make the decision to have in-room meetings despite the ongoing pandemic. The school counselors also reasoned that they had had to become more creative and proactive in seeking contact with both students, students' families, and schoolteachers due to ordinary meeting grounds disappearing. The school counselors also argued that they had had to adapt their consultation and guidance with the teachers due to increased levels of stress amongst the teachers during the pandemic. Lastly, we found that the school counselors reasoned both differently as well as similarly as to why adaptations were made in their psychosocial work. The differences and similarities were mostly due to varying levels of discretion and personal preferences.

Keywords: School counselor, psychosocial work, Covid-19, discretion, digitalisation

Innehållsförteckning

1	Problemformulering	1
1.1	Syfte	2
1.2	Frågeställningar	2
1.3	Fördelning av arbete	3
2	Kunskapsläget	3
2.1	Socialt arbete under covid-19	4
2.2	Skolans betydelse för psykosocial hälsa hos elever	5
2.3	Skolkuratorns roll och arbete	7
2.4	Digitalisering	8
3	Teoretiska utgångspunkter	10
3.1	Handlingsutrymme	10
3.2	Accounts	11
3.3	Det professionella mötet	13
4	Metodologiska överväganden	14
4.1	Val av metod	14
4.2	Urval	15
4.3	Genomförande	16
4.4	Bearbetning av material och analys	17
4.5	Förförståelse	18
4.6	Tillförlitlighet	19
5	Forskningsetiska överväganden	20
6	Resultat & analys	21
6.1	Förändringar i det psykosociala arbetet under pandemin	22
6.1.1	Praktiska förändringar i samtal med enskilda elever och deras familjer	22
6.1.2	Skolkuratorns förebyggande funktion	24
6.1.3	Betydelsen av handledning och konsultation med lärarna	26
6.1.4	Utmaningar i arbete med personal	28
6.2	Skolkuratorns förutsättningar till följd av pandemin	30
6.2.1	Förutsättningar för skolkurator under pandemin	30
6.2.2	Skolkuratorns förhållningssätt under pandemin	31
6.3	Konsekvenser av en tvingad digitalisering	33
6.3.1	Ökad digitalisering i kuratorsarbetet	33
6.3.2	Att visa sig tillgänglig	34
7	Avslutande diskussion	35
	Litteraturförteckning	38
	Bilagor	42
	Bilaga 1 Informationsbrev	42
	Bilaga 2 Intervjuguide	43

1 Problemformulering

I mars 2020 drabbades Sverige av sitt första fall av coronaviruset som spreds i stor utsträckning i Sverige såväl som i övriga delar av världen. Med detta följde det även stora samhälleliga omställningar och restriktioner. Folkhälsomyndigheten hävdade därför att det tordes finnas ett samband mellan pandemins uppkomst och en uppgång av psykisk ohälsa i samhället, vilket viss forskning också bekräftade (Folkhälsomyndigheten 2020a; Daly, Sutin & Robinson 2020, s. 5). Under våren 2021 drabbades Sverige av en tredje smittvåg vilket resulterade i att striktare restriktioner infördes runt om i landet. Den 21 januari 2021 utfärdade Folkhälsomyndigheten därför en rekommendation om att undervisning i skolorna skulle ske med hjälp av en kombination av när- och distansundervisning (Folkhälsomyndigheten 2021). En misstänkt konsekvens med att stänga skolorna kan dock bli att det drabbar barnens och ungdomarnas lärandelust negativt. Även den fysiska och psykiska hälsan riskerar att försämrats, där redan utsatta barn, exempelvis de som har funktionsvariationer eller som lever i social utsatthet, riskerar att drabbas ännu hårdare (Folkhälsomyndigheten 2020b).

Medan Folkhälsomyndigheten uppmanade skolorna till att informera sina elever om pandemin och förebyggande åtgärder som att hålla avstånd och handhygien så fick gymnasieskolornas huvudmän själva möjlighet att välja att vidta vissa åtgärder för att minska smittspridningen. Förutom införandet av distansstudier valde huvudmännen för skolorna även att införa schemaanpassningar för att minska risken för att stora grupper av elever skulle samlas på samma platser samtidigt. En del av detta var delvis införandet av ett striktare skolschema för när eleverna skulle börja och sluta men även ett striktare lunchschema med möjligheten för elever att hämta upp mat och äta den på annan plats. Avseende elever med behov av särskilt stöd uppgavs dock åtgärderna ha varit skilda. I vissa fall uppgavs det att behovet av särskilt stöd hade minskat då vissa elever upplevdes må bättre av hemmastudier. Samtidigt uppgavs det att andra elever med behov av särskilt stöd som inte mådde bra av hemmastudier hade fått möjligheten att komma in till skolan där det, till följd av distansstudier, hade funnits fler tillgängliga resurser (Skolverket 2020b, s. 14f.).

I Sverige är det enligt skollagen (SFS 2010:800) lagstiftat att elever på gymnasieskolor ska ha tillgång till en skolkurator som en del av elevhälsan. Skolkuratoren jobbar enskilt eller i grupper med elever och erbjuder utöver detta även handledning och konsultation till arbetslag såväl som enskilda lärare (SOU 2000:19 s. 53). Det enskilda arbetet sker bland annat i form

av motiverande samtal, samtal om konflikthantering och familjesamtal (Backlund 2007 s. 196f.; Isaksson & Sjöström 2017). Arbeta med grupper av elever sker ofta i förebyggande syfte och kan exempelvis göras genom värderingsövningar där elever får tänka till och ta ställning eller genom rollspel där de tränar på att hitta lösningar i konfliktsituationer (D-Wester 2005 s. 70). Skolkuratorers arbete med handledning och konsultation kan däremot variera mellan olika skolor. Medan en kurator kan hålla i handledning med sina kollegor regelbundet, kan en annan arbeta enbart med konsultation (Backlund 2007 s. 203ff.). Skolkuratorns arbete går därför inte att distinkt precisera men det går att beskriva denne vara en nyckelperson i förebyggandet och behandlingen av psykisk ohälsa hos skolelever.

Pandemin går att anse ha varit en stressfylld och svår påfrestning för de flesta, inte minst för de som arbetar inom människobehandlande organisationer. Medan viruset är en medicinsk åkomma för det även med sig stora förändringar där skolkuratoren är en av personerna som behöver hantera de psykosociala effekterna bland gymnasieeleverna. Skolkuratoren är även ofta en av de första samhälleliga stödinsatser som gymnasieelever kommer i kontakt med. Mot bakgrund av pandemin och de restriktioner som har följt i dess spår har digitala arbetsverktyg till viss del blivit avgörande för ett fortsatt psykosocialt arbete. Frågan är hur skolkuratorer resonerar om skälen till de anpassningar som de anser att de har varit tvungna att göra i förhållande till ett i olika avseenden förändrat handlingsutrymme. Hur de själva förklarar sina olika anpassningar till denna förändrade situation kan visa hur de menar att de kan eller inte kan upprätthålla ett professionellt förhållningssätt. Det blir därför intressant att undersöka de skäl som skolkuratorerna har för att göra anpassningar av det psykosociala arbetet under en rådande pandemi.

1.1 Syfte

Vårt syfte med denna studie är att undersöka hur skolkuratorer resonerar om sina skäl för att anpassa det psykosociala arbetet i en global pandemi.

1.2 Frågeställningar

De frågeställningar som vi med denna studie har för avsikt att besvara är följande:

- Hur resonerar skolkuratorer om sina skäl för de anpassningar som de har gjort i det psykosociala arbetet riktat till enskilda elever och deras familjer under pandemin?

- Hur resonerar skolkuratorer om sina skäl för de anpassningar som de har gjort i det psykosociala arbetet till grupper av elever under pandemin?
- Hur resonerar skolkuratorer om sina skäl för de anpassningar som de har gjort i det psykosociala arbetet riktat till lärare under pandemin?

1.3 Fördelning av arbete

Arbetet med denna uppsats har skett gemensamt i den mån möjlig. Arbetet har dock nästan enbart skett på distans då uppsatsen har skrivits under en rådande pandemi. För att förenkla processen valde vi att dela upp vårt arbete sinsemellan oss. Vi har inte följt någon tydlig struktur utan snarare gjort en uppdelning efter vår egen planering och vad som har behövt prioriteras. Samtliga delar har gjorts efter diskussion och i samförstånd med varandra. Initialt delade vi upp vår sökning efter relevant litteratur då vi ansåg det vara det mest effektiva sättet att leta efter relevant forskning. Transkriberingen av intervjuerna skedde dock helt separat då dessa inte medförde något behov av dialog oss sinsemellan. Vi delade sedan upp metoddelen och resultat- och analysdelen så att de fördelades jämnt mellan oss. Avseende teoridelen arbetade vi både gemensamt och separat då vi behövde diskutera mycket kring användbarhet och formulering av teorierna. All revidering och korrigerings av texten skedde i samförstånd med varandra och är således framarbetad tillsammans.

2 Kunskapsläget

För att avgränsa vilken tidigare forskning som ansågs vara relevant för vårt uppsatsämne skapade vi olika teman. För att tydliggöra komplexiteten kring skolkuratorns arbete valde vi att fokusera på några specifika ämnen som vi ansåg vara betydelsefulla för skolkuratorns utförande av psykosocialt arbete. Dessa benämnde vi som socialt arbete under COVID-19, skolans betydelse för psykosocial hälsa hos elever, skolkuratorns roll och arbete samt digitalisering. Fokus för denna uppsats har främst varit skolkuratorers psykosociala arbete och COVID-19's inflytande på utförandet av skolkuratorns arbete. Vi valde dock att inte enbart framhäva tidigare forskning kring COVID-19 och skolkuratorer utan istället fokusera på COVID-19 och socialt arbete i stort. På samma sätt valde vi att lyfta fram tidigare forskning kring skolans betydelse för psykosocial hälsa hos elever istället för enbart skolkuratorns betydelse. Då syftet med vår studie var att undersöka hur skolkuratorer resonerat kring sina skäl för att anpassa det psykosociala arbetet under en global pandemi så ansåg vi att det var

lämpligare att tillämpa tidigare forskning i en mer extensiv bemärkelse. Avsikten med att använda ett bredare utgångsläge avseende relevant tidigare forskning var att möjliggöra ett helhetsperspektiv på komplexiteten kring skolkuratorns arbete. Vi har utgått ifrån att skolkuratoren i stor utsträckning bedriver psykosocialt arbete på en individuell och gruppbaserad nivå samtidigt som de behöver förhålla sig till organisatoriska regler. Vidare behöver skolkuratorer även förhålla sig till pandemin och dess konsekvenser såsom periodvis fjärrundervisning och att utföra psykosocialt arbete digitalt. Skolkuratoren behöver därför vara anpassningsbar och dennes arbete går enklast att förklara som mångsidigt.

Som ämnen valdes socialt arbete under COVID-19 ut för att visa på hur COVID-19 påverkat utförandet av socialt arbete samt vilka förändringar i förhållningssätt och utmaningar i genomförbarheten en global pandemi bidrar till för socialarbetaren. Likaså hade vi för avsikt att visa på de krav skolkuratorer har i sin yrkesroll och sitt arbete vid ett normalläge. Vi valde därför avsiktligt att ha en tydlig avgränsning mellan socialt arbete under COVID-19 och skolkuratorns roll och arbete. På samma sätt valde vi att betona skolans betydelse för psykisk hälsa hos eleverna snarare än enbart skolkuratorns. Samtidigt som skolkuratoren ska vara en hälsofrämjande och ohälsöförebyggande aktör inom skolans sfär så är det inte enbart skolkuratorns uppdrag att främja den psykiska hälsan hos eleverna. Skolan som helhet har ett gemensamt ansvar för elevernas hälsa även om det går att anse att skolkuratoren utgör en viktig del i det arbetet. Utöver dessa tre tidigare nämnda ämnen valde vi även att ha med digitalisering då det är ett högst aktuellt ämne för socialt arbete i stort såväl som skolkuratorer både innan och under COVID-19.

För att tillgå tidigare forskning användes främst sökmotorerna LUBsearch och Libris som tillhör Lunds universitet. Relevanta sökord såsom "school counselor", "digital school counselor", "digitalization social work", "COVID-19 school counselor", "COVID-19 social work" och "psychosocial school counselor" tillämpades i olika kombinationer. Sökorden har främst varit på engelska då det ökat chanserna för att även hitta relevant internationell forskning. Google användes även i enstaka fall för att hitta relevanta forskningsrapporter från myndigheter som Folkhälsomyndigheten och Skolverket.

2.1 Socialt arbete under covid-19

Under våren 2021 pågick en global pandemi i form av COVID-19. Denna pandemi påverkade människor på en rad olika sätt, både genom själva viruset och genom de restriktioner som medföljde. Restriktionerna omfattade människors rörelsefrihet, skolor stängde periodvis ned

och den fysiska kontakten mellan människor minskade (O’leary & Tsui 2020). Silliman Cohen och Adlin Bosk (2020) menade på att övergången till distansundervisning ledde till en risk för att barn som utsätts för våld eller befinner sig i andra prekära situationer inte fångas upp av samhällets skyddsnet på grund av en minskad exponering till yrkesgrupper med anmälningsplikt. Vidare visade deras studie på att barn och ungdomar som innan eller under pandemin hade hamnat i social utsatthet hade haft en ökad risk att ta skada till följd av pandemins konsekvenser såsom ekonomisk instabilitet och minskad tillgång till sociala skyddsnet.

Pandemin har även påverkat utförandet av socialt arbete och bidragit till en rad utmaningar som socialarbetare både i Sverige och i andra länder behövt ta ställning till. I exempelvis en studie av Banks et al. (2020) berättade socialarbetare bland annat om svårigheterna i att inleda och upprätthålla tillitsfulla, ärliga och empatiska relationer till klienter när mötena skedde via telefon eller videosamtal. Medan telefonsamtal länge har varit en etablerad kommunikationsmetod mellan socialarbetare och klienter i Europa så upplevde arbetarna fortfarande en oro kring övergången till digitala möten. Detta uppgav de bland annat berodde på att de inte kunde göra lika noggranna bedömningar kring klienternas levnadsförhållanden, exempelvis om klienten var utsatt för våld eller försummelse. Vidare behövde de även ta hänsyn till att klienternas tekniska kompetens kunde variera i hög grad, även i välbärgade länder som Sverige. Det är dessutom inte alla som bor i ett hem där de kan tillgodose sin integritet, exempelvis barn eller ungdomar som bor trångbott.

2.2 Skolans betydelse för psykosocial hälsa hos elever

I en svensk studie av Sonmark & Modin (2016) framgick det att de faktorer som påverkade skolelevs psykosociala hälsa i högst utsträckning var skolkrav och stress. Likaså visade studien att det fanns en stark koppling mellan elevers upplevda sociala stöd från vänner och lärare, och elevernas psykosociala hälsa. Just relationen mellan elev och lärare betonades extra mycket då det fanns en korrelation mellan upplevt socialt stöd från lärare och minskad upplevd skolstress hos eleven. Ett skäl till detta uppgavs vara att kraven på akademisk prestation ökar i takt med att eleven blir äldre och att en god relation till läraren minskade den upplevda prestationsångesten hos eleven.

I en undersökning av SCB uppgav 40 procent av unga kvinnor och lite mer än 20 procent av unga män i åldrarna 16–19 år att de led av psykiska problem såsom ångest, oro eller ängslan

(SCB 2020). Forskning har även visat på att det finns en koppling mellan psykosomatiska symtom, det vill säga kroppsliga besvär som uppstår till följd av psykiska faktorer, och psykisk ohälsa särskilt hos barn i skolålder (Freeman et al. 2012). Cirka 60% av flickor i 15 årsåldern och cirka 30% av pojkar i samma ålder uppgav att de hade haft minst två psykosomatiska symtom i veckan under de senaste sex månaderna varav den vanligaste bakomliggande faktorn uppgavs vara stress kopplad till skolan (Folkhälsomyndigheten 2016 s. 2).

Skolan är en plats där elever får möjlighet att inte bara utvecklas akademiskt utan även psykosocialt. Folkhälsomyndigheten (2020c s. 39ff.) har i sin rapport *Skolans betydelse för inåtvända psykiska problem bland skolbarn* kartlagt, systematiserat och sammanställt litteratur avseende skolans betydelse för förekomsten av psykiska problem bland skolbarn. I rapporten föreslogs det att skolan kunde påverka den psykosociala hälsan hos eleverna men att detta skedde på olika sätt. Enligt Folkhälsomyndigheten finns det viss forskning som har visat på att två aspekter, samhörighet med skolan och socialt stöd från lärarna till eleverna, kunde ha en positiv inverkan på elevernas psykosociala hälsa relaterad till skolan. Stark samhörighet gjorde det mindre sannolikt för eleverna att utveckla symtom för depression och ångest senare i livet medan elever med upplevd svag samhörighet var mer sannolika att utveckla symtom för depression och ångest. Avseende upplevt socialt stöd från lärare fanns det ett liknande mönster; det uppgavs finnas ett negativt samband mellan upplevt socialt stöd från lärarna till eleverna och utvecklingen av symtom på depression och ångest hos eleverna.

I en sammanställd rapport över orsaker till och effekter av stress hos lärare framgår det att stress är ett utbrett problem bland lärare. I förlängningen föranledde stress en ökad risk för psykiska problem som depression och ångest, fysiska problem i form av förhöjt blodtryck samt behavioristiska problem som exempelvis lättirritation och försämring i utförandet av arbete. Vissa forskare menar därför på att ökad stress bland lärare också har en förmåga att påverka skoleleverna negativt. Även om det finns tydligare kopplingar mellan lärarstress och elevernas skolresultat innebär det inte att det utesluter att även elevernas mående blir lidande av lärarens stress. När lärarens stressnivå ökade uppgavs den positiva bekräftelsen av eleverna minska vilket påverkade elevernas självbild negativt (Wiley 2020).

I en studie av Elysia Clemens (2007) framgick det att konsultation och handledning med skolkuratoren kunde vara ett bra medel för att sänka stressnivån hos lärare. Det betonades dock att det inte alltid förekom att lärarna själva sökte stöd hos kuratorn utan istället bar de på sina

känslor utan att diskutera dessa med någon annan. Det var därför nödvändigt att skolkuratoren uppmärksammade och initierade kontakt med lärarna när tecken på stress uppkom. Ett av de tillfällen som stress allra tydligast märktes av var vid kommunikation kring elever och det kunde då även vara en ingång för skolkuratoren att inleda en kontakt med läraren om dennes mående. På så sätt var det möjligt för skolkuratoren att både ha ett samtal med läraren om hur de skulle kunna hjälpa eleven och samtidigt ha ett samtal om lärarens egna mående och dess inverkan på elevernas mående. Således kunde skolkuratoren stötta läraren till att må bättre och i förlängningen även förbättra måendet för lärarens elever också. Skolan har alltså en tydlig möjlighet till att påverka elevernas psykosociala hälsa där skolkuratoren är en särskilt viktig person i hälsofrämjandet.

2.3 Skolkuratorns roll och arbete

Christine Isaksson och Stefan Sjöström (2017) beskrev skolkuratorer som en professionell grupp som befinner sig i periferin inom den arena dem verkar inom där den pedagogiska logiken dominerar. Skolkuratoren är även en del av elevhälsan som är ett tvärprofessionellt team med bland annat sjuksköterskor och psykologer som syftar till att förbättra elevers välbefinnande utifrån deras kompetens inom det psykologiska, sociala och medicinska fältet (SOU 2000:19 s 214f.). Medan elevhälsans syfte är tydligt, saknas tydliga gränser mellan de olika professionernas ansvarsområden. Forskning har visat på att det därför förekommer domänkonflikter mellan professionerna och att svårigheter uppstår vid etableringen av gränser kring ansvarsområden (Backlund 2007 s. 290; SOU 2000:19 s. 47). Till skillnad från sjuksköterskor och psykologer saknar skolkuratoren yrkesspecifika metoder som enbart får användas av dem (Backlund 2007 s. 241).

Isaksson och Sjöström (2017) undersökte i sin studie hur avsaknaden av yrkesspecifika metoder för skolkuratorer medförde att de tillämpade teorier tillhörande socialt arbete i olika grad i sitt arbete. I studien framgick även att evidensbaserade metoder användes av kuratorerna i viss utsträckning. Något som var gemensamt för alla kuratorerna var att de hade ett pragmatiskt förhållningssätt kring vilka metoder och teorier som användes. Det fanns på så sätt en tendens att inte följa teorier och metoder fullt ut, skolkuratoren kombinerade istället metoder utifrån elevens behov. De intervjuade skolkuratorerna framhävde även vikten av att vara lyhörda för elevens syn på problemet. Detta kunde göras genom principen av att exempelvis ”ha en öppen dörr” och på så sätt hjälpa eleven att formulera och identifiera sitt problem. Vidare framhävdes internt och externt samarbete och kommunikation som centrala

delar i skolkuratorns arbete. Den interna kommunikationen handlade exempelvis om att stödja kommunikationen mellan lärare och elever, medan den externa kommunikationen kunde handla om att upprätthålla en förbindelse till elevens familj eller till socialtjänsten.

Skolkuratorers tillgänglighet och vikten därav togs även upp i en studie av Bolin & Sorbring (2017). Studien syftade till att identifiera faktorer kopplade till att barn själva tar kontakt med skolkuratorer med hjälp av Gibsons teori om ”affordances” (som översätts till användningsegenskaper av Bolin & Sorbring). Studien presenterade användningsegenskaper som stärkte elevers förmåga till att själva initiera kontakt. En av dessa var vardaglig närvaro i skolan som tillät barnen att upprätthålla en relation till skolkuratoren. Detta kunde göras genom mer formella metoder som att kuratorn deltog i klassrummet men även genom informell kontakt i cafeteria eller på rasten. Genom att de gjorde sig tillgängliga för eleverna ökade elevernas benägenhet till att själva initiera kontakt och bidrog till ett ökat förtroendet mellan eleverna och skolkuratoren. Vidare bidrog faktumet att skolkuratorerna var välkända figurer på skolan till att kontakten med skolkuratorerna avstigmatiserades.

En annan användningsegenskap var att använda genom att använda kommunikationssätt som barnen var bekanta med ökade tillgängligheten och tendensen till att eleverna själva tog kontakt. Det fanns dock en risk för att dessa kommunikationsvägar skulle kunna försvaga gränserna mellan arbetstid och fritid för skolkuratorerna. Enligt kuratorerna i studien behövde detta inte nödvändigtvis vara ett problem. Flera resonerade att de likväl kunde svara på sms eller meddelanden nästa dag, bland annat då det inte ställdes krav på att de behövde vara tillgängliga på deras fritid. Fastän de inte behövde svara på fritiden uppgav ett par av dem att de valde att göra detta ändå (Bolin & Sorbring 2017).

2.4 Digitalisering

COVID-19 har sedan uppkomsten bidragit med nya krav på skolkuratorer i tillämpningen av teknologi i deras arbete. Då distansundervisning infördes i Sverige likväl som andra delar av världen fanns det inte längre en lättillgänglig möjlighet för elever och skolkuratorer att träffas för samtal på plats. Det innebar att förväntningarna på skolkuratorns vanliga arbetsmetoder behövde förändras. Supriyanto et al. (2020) visar i sin studie på svårigheter och möjligheter för skolkuratorer att genomföra psykosocialt arbete med elever under COVID-19 på distans. De menade på att de vanligaste sätten som kontakt med elever skedde på var via mejl, ZOOM-möten och chatt men att samtliga hade begränsningar i hur väl samtalen kunde

utföras. Trots att kvalitén på samtalen blev lidande uppgavs samtidigt eleverna i större utsträckning ha vågat dela med sig av mer information över internet än i möten i verkligheten.

Digitalisering inom socialt arbete är ett i allra högsta grad kontroversiellt ämne. Kritiker menar på att ökad digitalisering medför en ökad byråkratisering av socionomrollen medan mer positivt inställda forskare menar på att digitala verktyg kan ge en effektivisering av arbetsuppgifter och mer tid för klientnära arbete (Martinell Barfoed 2019, s. 196). Skolan är en samhällsarena där digitaliseringen gjort stora framsteg de senaste åren, framför allt till följd av den nationella digitaliseringsstrategi som implementerades hösten 2017 (Skolverket 2020a). Syftet med strategin var att öka kompetensen bland personalen i skolan och att främja jämlikhet bland skoleleverna genom en ökad tillgång till digitala verktyg som datorer och surfplattor. Målet var även att genom ökad digitalisering möjliggöra genomförandet av undervisning på distans vid behov samt utföra samtal och möten mellan skolpersonal och elever på distans.

Ökad digitalisering ställer även nya krav på ökad kompetens hos personalen inom skolan, något som inte alla kan eller vill ställa sig bakom (Crandall, North & Crandall 2020). Sedan nittio-talet och internets uppkomst har teknologi och digitala innovationer utvecklats i rasande takt och är idag en stor del av många människors arbets- och vardagsliv. En stor majoritet av barn och ungdomar uppger att de har tillgång till en mobiltelefon och använder sig av sociala medier dagligen (Chibbaro et al. 2019). Gallo et al. (2016) beskrev i deras studie att skolkuratorer upplevde en digital kulturskillnad mellan dem själva och eleverna vilket lett till frustration bland kuratorerna. Skolkuratorerna menade på att de nya kraven på deras professionella roll behövde innebära att de behövde hålla sig uppdaterade om det senaste inom teknologin för att bättre kunna hjälpa eleverna, något som inte tidigare hade varit viktigt för utförandet av deras arbete.

Forskaren Sherry Turkle (2015, s. 44) menar på att ökad digitalisering medfört såväl möjligheter som svårigheter i mötet mellan människor. Enligt Turkle för digitala medel med sig en slags bekvämlighet för deltagarna av ett samtal då de kan själva bestämma när och var de vill föra samtalet. Medan det skapar nya möjligheter för samtal att kunna föras mellan individer resulterar denna bekvämlighet även i ett bortfall av det obekväma och spontana då fokus istället ligger på att vara till lags och effektivitet. Vi förlorar även det mänskliga samspelet då fysiska gester som ansiktsuttryck, röstläge och kroppsspråk inte uppfattas i samma utsträckning när samtalet sker digitalt. I en studie av Sherman, Michikyan och

Greenfield (2013) studerades hur den känslomässiga kopplingen mellan studenter påverkades beroende på om kontakten skedde i verkligheten eller digitalt. I studien påvisades det att möten i verkligheten påverkade kopplingen mest positivt, videomöten var näst-bäst, därefter röstsamtal och sist, meddelanden. Även om samtliga digitala funktioner fungerade för att föra samtal så var det ändå signifikant svårare att fånga upp kroppsspråk, känslor och gester i både röstsamtal och textmeddelanden för deltagarna. Därmed uteblev den känslomässiga kopplingen mellan deltagarna i högre grad desto mindre visuellt samtalet blev.

3 Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkter som vi har valt att använda oss av för att analysera vårt empiriska material är Lipskys (2010) teori om *handlingsutrymme*, Scott och Lymans (1968) teori om *accounts* och Herz och Johanssons (2019) teori om det professionella mötet med betoning på *det digitala mötet*. Vi har använt dessa tre teorier som ett komplement till varandra för att möjliggöra besvarandet av våra frågeställningar gällande hur skolkuratorer resonerar om sina skäl för Anpassningar av det psykosociala arbetet med olika målgrupper. Lipskys teori om *handlingsutrymme* anser vi har hjälper till att förstå vilka organisatoriska ramar som skolkuratorerna omges av samt vilka beslut som de kan ta utifrån tillgängliga resurser. Herz och Johanssons teori om *det digitala mötet* syftar till att underlätta förståelsen av det professionella mötet när det sker i ett digitalt format och vilka villkor det för med sig för samtalet. Scott och Lymans teori om *accounts* har använts för att förstå de resonemang som skolkuratorerna har fört kring de svårigheter som har uppstått i det psykosociala arbetet under coronapandemin. Således behandlar våra teoretiska utgångspunkter skolkuratorernas organisatoriska förutsättningar, deras redogörelser för hur de hanterat svåra situationer samt hur utförandet av det psykosociala arbetet påverkats till följd av en ökad digitalisering.

3.1 Handlingsutrymme

I boken *Street-Level Bureaucracy: dilemmas of the individual in public services* skriver Lipsky (2010) om ”street-level bureaucrats”, en grupp som på svenska kallas för ”gräsrotsbyråkrater”.

Lipsky (2010 s. 3ff.) redogör för gräsrotsbyråkrater som tjänstemän som jobbar inom den offentliga sektorn, som har utbredd direkt kontakt med medborgare och har ett betydande *handlingsutrymme* i deras arbetsutövning. *Handlingsutrymme* är ett centralt begrepp i Lipskys

teori kopplat till den makt som en gräsrotsbyråkrat har över sin arbetsutövning och i viss mån över klienten. Exempelvis har de inflytande över vilken typ av och i vilken utsträckning klienten beviljas en insats, inom ramarna för verksamheten.

Professionen och professionaliteten är två faktorer som ofta utgör förutsättningar för *handlingsutrymmet*. Vidare begränsas det även av verksamhetens yttre gränser, lagar, normer och etiska riktlinjer. Lipsky lyfter bland annat två förklaringar till varför *handlingsutrymmet* är nödvändigt. Den första förklaringen är att gräsrotsbyråkrater arbetar med för komplicerade situationer för att de skulle kunna lösas genom att följa en manual då det sällan finns ett rätt eller fel beslut. Den andra förklaringen bygger på det faktum att det finns mänskliga aspekter av en situation där den professionella behöver göra noggranna observationer och ta finkänsliga beslut. Samhället efterfrågar inte bara opartiska och uniforma beslut utan även en flexibilitet och medkänsla gällande en situations omständigheter och unicitet (Lipsky 2010 s. 13ff.).

Ytterligare faktorer som enligt Lipsky påverkar *handlingsutrymmet* är det kroniska underskott av resurser som offentliga människobehandlande organisationer tenderar att ha. En anledning till att det beskrivs som ett kroniskt underskott av resurser är för att efterfrågan på tjänsternas höjs i samband med utbudet. Detta innebär att i lika hög takt som resurserna ökar så ökar även efterfrågan på resurserna. Den största bristen är ofta antalet arbetare i förhållande till antalet klienter och till den tid som finns tillgänglig. Detta begränsar således den mängden tid och uppmärksamhet som en socialarbetare har att lägga på ett ärende. Vidare kan *handlingsutrymmet* begränsas av personliga resurser i form av bristande utbildning eller erfarenhet och att det då kan vara en utmaning att identifiera rätt och fel tillvägagångssätt. Medan yrkets och verksamhetens mål kan vara tydliga, exempelvis att socialarbetare inom kriminalvården förväntas att arbeta för att rehabilitera kriminella och minska återfall, saknas det konsensus kring hur detta ska göras på bästa sätt. Således har även gräsrotsbyråkraternas professionella erfarenheter och professionens kollektiva kunskap en påverkan på *handlingsutrymmet* (Lipsky 2010 s. 27ff.).

3.2 Accounts

Teorin om *accounts* i sociologisk bemärkelse uppkom under sextiotalet av Scott och Lyman och har sedan dess vidareutvecklats av andra forskare (Scott & Lyman 1968; Orbuch 1997, s. 458). Teorin har ingen egentlig vedertagen svensk översättning men kan enklast förklaras som

berättelse eller *redogörelse*. Eftersom det inte finns en enkel och entydig översättning för teorin som inrymmer dess komplexitet kommer vi att fortsättningsvis hänvisa till teorin som sin ursprungliga engelska titel. I sin ursprungliga bemärkelse var teorin om *accounts* kraftigt influerad av Goffmans rollteori och Garfinkels teori om etnometodologi. Medan Goffman och Garfinkels teorier lade en större betydelse vid skapandet av självet genom fysiska interaktioner lade Scott och Lyman istället fokus vid skapandet av självet genom samtal. Som teori förklaras *accounts* därför enklast med att det avser sättet som en människa förklarar olämpligt eller oväntat beteende hos sig själv eller andra.

Scott och Lyman menar på att det finns två olika typer av *accounts*. Den ena är ursäkter (*excuses*) och den andra är rättfärdigande (*justifications*) (Scott & Lyman 1968, s. 47).

Ursäkter förklaras som socialt accepterade termer som används för att avlasta ansvaret från den enskilde när denne blir ifrågasatt. Ursäkter kan delas in i flera andra underkategorier som hänvisning till att situationen var en olycka, att den uppstod till följd av problem i genomförbarheten eller den mänskliga naturen. Även utpekandet av en syndabock faller in under ursäkter. Samtliga typer av ursäkter avser därmed att lägga ansvaret på annan part eller del för det egna beteendet. Rättfärdigande förklaras däremot som ett sätt att erkänna skuld för det som skett men inte de negativa attribut som tillskrivs händelsen. Även rättfärdigande har underkategorier och dessa kan kortfattat sammanfattas som förnekelse av skada, förnekelse av offer, fördömande av fördömare samt vädjan till lojaliteter (Scott & Lyman 1968, s. 51). Syftet för denna typ av *accounts* är inte att förneka den egna delaktigheten i situationen utan snarare att förneka den dåliga avsikten.

Trots den negativa betingningen av *accounts* i Scott och Lymans teori menar senare forskare på att *accounts* inte enbart är ett sätt för individen att försvara självet utan kan även ha andra funktioner. Bland annat kan *accounts* fungera som ett sätt för individen att förstå sin omgivning, hantera emotionellt dränerande och stressfulla situationer, frambringa ett känslomässigt avslut och skapa ordning i individens relationella upplevelser (Orbuch 1997, s. 459). Precis som hos Scott och Lyman betonas dock fortfarande att det sociala, kulturella och personliga sammanhanget är viktigt för att kunna förstå individens tolkningar av situationen men även för att individens *account* slutligen ska hedras av andra (Scott & Lyman 1968, s. 52f.).

3.3 Det professionella mötet

Det professionella mötet beskrivs av Herz och Johansson (2019, s. 11f.) som ett möte som uttalat sker inom en psykologisk eller klinisk arena och som antas handla uteslutande om det faktiska samtalet. Herz och Johansson menar dock även att samtalet inte går att ses utifrån en avgränsad kontext avskilt från det vardagliga och samhället i övrigt. Samtalet påverkas av flera socialpsykologiska faktorer som bland annat strukturella hinder och möjligheter, klass, maktrelationer och rumsliga aspekter. Samtalet kommer att påverkas av utomstående faktorer oavsett om mötet sker inom skolan, psykiatrin eller sjukvården. Denna kunskap presenteras som viktig för att möjliggöra en mer holistisk syn på mötet som syftar till en skapa ett mer framgångsrikt och lyckat samtal. Denna studie kommer framför allt att använda sig av begreppet *det digitala mötet*, för att belysa hur digital teknik påverkar *det professionella mötet* och vilka villkor digitalisering medför för samtalet.

3.3.1 Det digitala mötet

Likt *det professionella mötet* sker inte heller *det digitala mötet* i ett vakuum. *Det digitala mötet* har likt *det professionella mötet* en tydlig kontext som anses vara viktig för mötets genomförande och struktur. Herz och Johansson menar på att det är digitaliseringen av *det professionella mötet* som ger *det digitala mötet* sin struktur (2019 s. 125f.). Den digitala strukturen medför i sin tur tre villkor som behöver begrundas vid tillämpningen och utförandet av *det digitala mötet* med klienter. Det första villkoret att begrunda är ifall det finns ett berättigat syfte med att föra mötet eller samtalet över en digital plattform eller om det enbart är en marknadsanpassning för att utöva kontroll mot klienter och öka effektiviteten. Om det inte finns ett berättigat syfte behöver samtalsledaren förhålla sig kritisk till att digitalisera mötet då det kan få oklara effekter för både klienten och mötet som följd.

Det andra villkoret är att förstå att olika digitala tekniker tjänar olika syften och att inte alla digitala tekniker lämpar sig i alla typer av möten. Som exempel använder Herz och Johansson (2019, s. 127) det digitala verktyget "Soctanter på nätet" där socialsekreterare ämnar att besvara frågor om bistånd i ett forum på nätet. I detta fallet var avsikten att frigöra resurser för möten på plats medan det i andra fall kan vara att förebygga att möten behöver ske överhuvudtaget.

Det tredje villkoret är att göra sig införstådd i vad olika digitala tekniker och verktyg har för påverkan på relationsarbetet. Författarna menar på att det är av stor vikt för socialarbetaren att

resonera kring *både* fördelar och nackdelar i relationsskapandet och samspelet med den andre parten i *det digitala mötet*. Det räcker alltså inte bara att argumentera för vad som möjliggjorts med den digitala tekniken utan den professionelle behöver också resonera kring vad som gått förlorat i det professionella mötet.

4 Metodologiska överväganden

4.1 Val av metod

I denna studie valde vi att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod då vi anser att det gjorde sig lämpligast utifrån att vi ämnade att undersökare skolkuratorer resonerat om sina skäl för anpassningar av det psykosociala arbetet under COVID-19-pandemin. Inom kvalitativ forskning accepteras även idén om att den sociala verkligheten är föränderlig och en produkt som skapas av individer som verkar i den (Bryman 2018 s. 61f.). Detta är en viktig utgångspunkt för vår studie då vi inte haft för avsikt att undersöka en objektiv sanning utan skolkuratorernas subjektiva resonemang avseende särskilda situationer.

Enligt Bryman finns det två typer av ansatser till vetenskapliga studier; deduktiv och induktiv (2018 s. 47f.). Den induktiva ansatsen är främst förknippad med kvalitativa studier då den utgörs av ett något förutsättningslöst förhållningssätt till sin studie. Det innebär att insamlingen av empiri inte föregåtts av en förutbestämd hypotes eller teori utan teoretiska perspektiv tillämpats istället först efter att empirin har samlats in och sammanställts. Empirin blir således styrande för vilka teoretiska perspektiv eller begrepp som ansetts vara lämpliga att applicera på det insamlade materialet. Då vi i denna studie hade för avsikt att undersöka skolkuratorernas resonemang ansåg vi att den bästa strategin för att besvara våra frågeställningar var att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod med en induktiv ansats.

Intervju är enligt Bryman den vanligaste forskningsmetoden inom kvalitativa studier (2018, s. 469f.). Fördelen med intervju som forskningsmetod är att metoden ger den som blir intervjuad möjlighet att själv få skapa sin identitet. Samtidigt ges intervjupersonen även tillfälle att få förklara sig på ett sätt som andra forskningsmetoder ej hade möjliggjort (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 53). Intervjuer brukar dessutom anses vara en av de snabbare metoderna inom kvalitativ forskning att genomföra. Det innebär att det går att utföra ganska många intervjuer under relativt kort tid och att insamling av data blir väldigt effektivt. En nackdel med intervjuer är dock att trots att den som blir intervjuad har möjlighet att skapa en utvidgad

bild av sin identitet genom samtalet så finns det ingen garanti för att det som framkommer är sanningsenligt. Detta är dock ett dilemma som samtliga forskningsmetoder som bygger på mänskliga svar behöver ta hänsyn till.

I denna studie valde vi att använda oss av semistrukturerade intervjuer då vi avsett att få en förståelse för intervjupersonernas egna resonemang och perspektiv på hur pandemin har haft en inverkan på deras psykosociala arbete. Genom att använda oss av semistrukturerade intervjuer har fått möjlighet att vara flexibla gällande vår intervjuguide och de följdfrågor som vi valde att ställa. Vi kunde därmed anpassa våra intervjuer efter intressanta ämnen och spår som intervjupersonerna tog upp i samtalen. Avseende intervjuer föreslås det ofta att metoden kombineras med en annan forskningsmetod, som observations- eller dokumentstudier, för att öka den insamlade datans autenticitet (Bryman 2018, s. 54). En avvägning avseende om det anses vara av vikt att kombinera sin studie med ytterligare en metod för insamling av material för att tillförsäkra sig att autenciteten av intervju svaren är hög behöver göras vid insamlingen. Om svaren upplevs som sammanhängande är nödvändigtvis inte behövligt att kombinera flera forskningsmetoder i studien. Vi valde att inte kombinera vår valda metod med en andra metod trots att det potentiellt hade kunnat höja studiens resultat till en högre nivå samt öka tillförlitligheten i studien. Detta då vår studie hade en begränsad tidsram som vi behövde förhålla oss till och för att vi inte ansåg att det var nödvändigt för just det ämne vi valde att studera.

4.2 Urval

Vi använde oss av ett målinriktat urval vilket innebär att vi tog kontakt med personer som var intressanta utifrån vår frågeställning. Vidare fastställde vi urvalets kriterier vid undersökningens början (se Bryman 2018 s. 498). Däremot frångick vi detta vid ett tillfälle när vi sökte efter ytterligare intervjupersoner, där vi valde att även kontakta skolkuratorer i Blekinge. Dock var det ingen av dessa som kunde delta i vår studie.

Kriterierna för vårt urval bestod av skolkuratorer som hade arbetat på en gymnasieskola under pandemin. Vi valde att inrikta oss på gymnasieskolor då de hade fått rekommendationer om att övergå till distansundervisning och senare en kombination av distans- och närundervisning. Folkhälsomyndigheten omfattade dock inte introduktionsprogrammen och gymnasiesärskolan i rekommendationerna av att hålla studier på distans under pandemin (Folkhälsomyndigheten 2020d; Folkhälsomyndigheten 2021). Vårt motivering blev således

att kuratorerna för de ordinarie programmen borde ha blivit påverkade av restriktionerna och rekommendationerna om fjärrundervisning i högre grad och hade mer erfarenheter att dela med sig av. Vi sökte därför främst kuratorer som var ansvariga för högskoleförberedande och eller praktiska program snarare än de som ansvarade för introduktionsprogrammet (IM) och gymnasiesärskolan. Ursprungligen begränsade vi vårt sökande av intervjupersoner till kuratorer som var verksamma i Skåne, då vi ville avgränsa oss till ett relativt stort urvalsområde men inte hur stort som helst. Dessutom hade vi ett enkelt och smidigt sätt att sortera och hitta skolkuratorer inom regionen.

För att få en överblick av potentiella intervjupersoner använde vi oss av www.skangy.se som är hemsida som listar gymnasieskolor inom Skåne. På hemsidan fanns det även länkar till skolornas hemsidor som vi använde för att finna kontaktuppgifter till respektive skolkurator. Genom kontaktuppgifterna på skolornas hemsida tog vi kontakt med skolkuratorerna. användning av ett De skolkuratorer som vi kontaktade bad vi även att vidarebefordra informationsmejlet ifall de hade en kollega som kunde tänka sig att delta. Genom att låta skolkuratorerna vidarebefordra informationsbrevet tillämpade vi oss till viss del även av ett snöbollsurval. Metoden förklaras bäst som att forskaren kontaktar en mindre grupp personer som kan föreslå andra deltagare med erfarenheter som är relevanta för studien (Bryman 2018 s. 504). Genom att en av skolkuratorerna valde att vidarebefordra sitt mejl fick vi tag på ytterligare en intervjuperson.

Vi genomförde sex intervjuer. Bland de sex intervjupersonerna var fem verksamma i mellanstora kommuner runt om i Skåne och den sjätte var verksam i en skånsk storstad. Vidare arbetade två av intervjupersonerna på samma skola medan de övriga arbetade på fyra olika skolor.

4.3 Genomförande

Innan någon av intervjuerna genomfördes skapades först och främst en intervjuguide (se bilaga 2). Intervjuguidens syfte var att skapa en ram för vilka frågor som skulle ställas till intervjupersonerna för att samtalen skulle bli effektiva och resultatgivande i så stor utsträckning som möjligt. Guiden var uppbyggd kring olika teman som vi urskilde utifrån våra frågeställningar. De teman som aktualiserades blev bland annat samtal med enskilda elever, familjesamtal, förebyggande arbete med klasser och handledning med skolans personal. Inledningsvis började intervjuerna med några inledande frågor om intervjupersonens

utbildning och tidigare arbetserfarenhet för att sedan gå in på de frågor som föll in under vardera tema.

Med tanke på att datainsamlingen skedde under en pågående pandemi fanns det vissa restriktioner som vi behövde förhålla oss till. Insamlingen av data skedde därför enbart på distans. Att föra intervjuer på distans har fördelen att intervjuaren och intervjupersonen kan vara i olika delar av landet och de således inte blir begränsade till följd av geografiska faktorer. I vår studie valde vi att använda oss av videosamtal då det medförde att vi hade möjligheten att se ansikte, minspel och kroppsspråk på personen som vi intervjuade, vilket vi hade gått miste om vi istället hade hållit intervjun över telefon.

Videosamtal medför dock även vissa nackdelar. En av dessa är att även om det går att se personen som blir intervjuad är det aldrig samma sak som att ha ett samtal fysiskt i verkligheten (Bryman 2018 s. 583). Kommunikationens naturlighet försvinner till viss del när det sker bakom en kamera och båda parter befinner sig på olika platser. En annan nackdel är att tekniska svårigheter kan uppstå i form av exempelvis dålig uppkoppling eller dåligt fungerande ljud och mikrofon. Detta fick vi erfara vid några tillfällen då uppkopplingen hos en av intervjupersonerna var dålig och samtalet blev ryckigt och hackigt. Vissa ord gick inte heller att uppfatta och därför saknas det vissa ord i det transkriberade materialet. I det stora hela fungerade dock de flesta digitala samtal felfritt.

Samtliga intervjuer spelades även in med intervjupersonernas samtycke för att förenkla transkriberingsprocessen. Sammanlagt blev intervjuerna mellan 35 till 55 minuter långa beroende på antalet följdfrågor och hur mycket intervjupersonerna valde att säga vid varje fråga. Materialet sparades sedan ned av på vardera USB-minnen och transkriberingen påbörjades därefter.

4.4 Bearbetning av material och analys

Efter att transkriberingarna av de olika intervjuerna var klara lästes materialet igenom flera gånger. Detta gjorde vi för att vi skulle bekanta oss med vårt material men även för att möjliggöra spontana reflektioner och uppmärksamma likheter och olikheter i intervjupersonernas svar. Denna metod kan liknas med öppen kodning där analytikern fokuserar på koder utifrån spontana tankar och reflektioner snarare än med helheten i fokus (Rennstam & Wästerfors 2015 s. 222ff.). Reflektionerna och de spontana koderna diskuterades efter och materialet lästes igenom mer noggrant. Vi kodade sedan empirin

utifrån meningsenheter, alltså meningar eller fraser som utgör en meningsbärande del av texten för att kunna förstå empirin och således för att kunna besvara studiens syfte. Vid kodningen utgick vi från koder som kunde tänkas kopplas till skolkuratorernas resonemang om sina skäl för att anpassa det psykosociala arbetet under pandemin. Koderna listades sedan och delades in i kategorier som därefter sorterades utifrån domäner baserade på teman i vår intervjuguide (se bilaga 2). Med kategorierna och domänerna som utgångspunkt identifierade vi tre teman som lade grunden för studiens presentation av resultat & analys (jfr Lundman & Hällgren Graneheim 2017 s. 220ff.).

Analysmetoden som användes i denna studie var kvalitativ innehållsanalys. Denna metod bygger på att man tolkar det empiriska materialet och identifierar likheter och skillnader som kan uttryckas i koderna. Exempelvis kan en kategori bestå av koder där digitalisering beskrivs som positiva, medan de i en annan kategori beskrivs som ett hinder. Texten kan även tolkas på olika nivåer. Ett sätt att tolka texten är utifrån det manifesta innehållet, det vill säga den textnära och uppenbara innebörden. Ett annat sätt är genom att tolka det latent innehåll som i sin tur omfattar det som sägs mellan raderna och textens underliggande budskap (Lundman & Hällgren Graneheim 2017 s. 219ff.). Innan vi kodade materialet hade vi spekulerat kring möjliga teorier utifrån de genomförda intervjuerna och studiens frågeställningar. Det var dock inte förrän efter bearbetningen av materialet som vi bestämde oss för vilka teoretiska utgångspunkter som denna studie skulle använda sig av.

4.5 Förförståelse

Vår förförståelse för skolkuratorers arbete var initialt något begränsad. Vi hade båda en tidigare kunskap om ungdomars psykiska hälsa och att denna i stora drag gått att anse vara relativt dålig. Vi kände även till att det i samband med detta finns ett stort behov för barn och ungdomar att tidigt få hjälp och stöd och var på så sätt även insatta i att skolkuratoren ofta är den person som barn och unga först kommer i kontakt med gällande sitt mående. En viss förförståelse avseende att skolan varit en av de delar i samhället som drabbades extra hårt under coronapandemin förelåg även. Förutom enstaka egna erfarenheter av möten med skolkuratoren under vår egna skolgång så besatt vi inte särskilt mycket kunskap kring vad det är en skolkurator faktiskt gör utanför stödsamtal med elever. Vi var även osäkra på ifall det psykosociala arbetet som genomfördes under coronapandemin hade förlagts till att utföras enbart genom digitala plattformar eller om det även utfördes på plats. Vår förkunskap kring

hur skolkuratorer bedrivit och bedriver psykosocialt arbete, både i stort men även specifikt under coronapandemin, gick därför att beskriva som begränsad.

4.6 Tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning föreslås fyra kriterier som bör uppfyllas för att tillförsäkra tillförlitligheten i en studie. Dessa är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering (Bryman 2018, s. 467f.). I vår studie hade vi för avsikt att öka tillförlitligheten genom att vi försökte tillgodose kriterierna för tillförlitlighet i kvalitativa studier på olika sätt. För att öka trovärdigheten i vår studie valde vi att vara konkreta med vilka etiska principer och forskningsregler som finns samt att vara transparenta med hur vi har följt dessa. Vidare har vi försökt att säkerställa oss om att vi har tolkat intervjupersonerna korrekt genom att använda oss av bekräftande och specificerande följdfrågor.

Vid genomförandet av intervjuerna valde vi även att båda skulle närvara. Medan den ena ställde frågor antecknade den andre vad som sades för att kunna ställa eventuella följdfrågor. Genom att båda deltog vid samtliga intervjutillfällen kunde vi även granska varandra vilket medförde ökad reflektion oss författare sinsemellan. Under samtalen användes även en inspelningsfunktion som var till stor hjälp under transkriberingen. Genom att spela in intervjuerna hade vi möjlighet att redogöra för direkta citat ordagrant vilket var väldigt viktigt för bearbetningen och analysen av vårt material. Vi slapp även att ha diskussioner kring olikheter i uppfattningar av den insamlade datan då vi båda hade möjlighet att gå tillbaka till det insamlade materialet vid behov av påminnelse.

Att använda sig av omfattande beskrivningar av sammanhanget möjliggör för läsaren att göra en egen bedömning av hur pass överförbara citaten är till de resonemang som förs i studien. Det innebär att läsaren kan få en förståelse för citatet utan att ha haft tillgång till datamaterialet i sin helhet. På så sätt kan en bedömning om överförbarheten av resultaten göras direkt av läsaren vilket skapar förutsättning för en bra studie. Vi valde därför att använda oss av utförliga redogörelser både för citaten och för de sammanhang som citaten plockats ur i vår resultat- och analysdel.

Det är viktigt att poängtera att vi aldrig hade för avsikt att vårt insamlade material skulle vara generaliserbart. Snarare var vår avsikt att visa på hur enskilda fenomen kan kopplas samman och relateras till tidigare fastställd teori. För att tillgodose pålitlighetskriteriet redogjorde vi för alla studiens faser på ett utförligt sätt. En granskning av andra studenter skedde dessutom i

nära anslutning till färdigställandet av studien. Vi var även medvetna om att det var omöjligt för oss att hålla oss opåverkade av egna reflektioner, tidigare kunskap och teorier vid hantering och bearbetning av materialet. Därför försökte vi att tillgodose konfirmeringskriteriet genom att redogöra för vår förförståelse för ämnet, som vi anser var begränsad, och genom att vara transparenta med hur vår bearbetning och analys av materialet gick tillväga. Vi hävdar inte att vi var fullständigt objektiva vid behandling av vårt material men vi hade en ambition om att skildra vår empiri på ett rättvist sätt i den mån vi ansåg möjlig.

5 Forskningsetiska överväganden

Inom samhällsvetenskaplig forskning finns det fyra huvudkrav kopplade till forskningsdeltagarnas rättigheter. Dessa består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002).

Informationskravet bygger på att forskningsdeltagare ska få tydlig information om vad de förväntas att delta i. Detta innefattar information om vem som ska utföra studien, studiens syfte och om hur informationen kommer att användas (Vetenskapsrådet 2002). Vi försökte tillfredsställa detta krav genom att delge våra intervjupersoner vårt informationsbrev i samband med initierandet av kontakt. Informationsbrevet innehöll information om studiens syfte, teman som skulle tas upp under intervjun samt information om oss, vår handledare och den institution som vi tillhörde.

Vidare repeterade och utvecklade vi informationen om studien och dess syfte vid inledningen av våra intervjuer. Med hjälp av informationen som vi gav intervjupersonerna kunde de ge ett informerat samtycke, vilket är något som krävs för att nå upp till samtyckeskravet. Under intervjuens inledning tydliggjordes även att deltagandet byggde på ett aktivt samtycke från intervjupersonerna och att de hade möjlighet att när som helst avbryta sitt deltagande. De fick även information om att de kunde hoppa över att svara på frågor om det var vad de ville. I det inledande mejlet till intervjupersonerna meddelade vi intervjupersonerna om att ville spela in intervjun på Zoom, vilket vi även informerade om i början av själva Zoom-samtalet innan intervjun eller inspelningen hade påbörjats (Vetenskapsrådet 2002).

Konfidentialitetskravet avser att värna om individens integritet genom att forskare ser till att informationen inte kan komma åt av obehöriga samt att forskningsdeltagarna inte blir

identifierbara utifrån forskningens innehåll (Vetenskapsrådet 2002). För att se till att inte obehöriga fick tillträde till samtalet använde oss av väntrum på Zoom vilket innebär att administratören manuellt släppte in personerna som hade tillgång till samtalet genom en länk. Vidare spelade vi båda in materialet och sparade det varsitt på externt USB-minne.

Intervjupersonerna informerades om hur materialet skulle hanteras både i informationsbrevet men även i Zoom-samtalet när vi undersökte samtycke till att intervjun skulle spelas in. I det transkriberade materialet avidentifierades intervjupersonerna genom att döpa om dem till intervjuperson med ett tillhörande nummer utifrån intervjuordningen. Vi reviderade även identifierbar information som skolornas och kommunernas namn. Vi skickade även förfrågan om deltagande i studien direkt till de potentiella intervjupersonerna och inte till deras rektorer för att få kontakt med skolkuratorerna. Gällande kuratorn som vi fick kontakt med genom ett snöbollsurval var mellanhanden en annan skolkurator. Således borde det inte finnas en ökad risk för att en överordnad kan identifiera en av intervjupersonerna.

Det sista kravet, som är nyttjandekravet, går ut på att de uppgifter som samlas in i koppling till forskningen enbart används just till forskningen, alltså får informationen inte användas till otillbörliga syften (Vetenskapsrådet 2002). Som tidigare redovisat var det enbart vi som hade tillgång till de inspelade intervjuerna och dessa raderades efter att uppsatsen blev färdigexaminerad.

Vi intervjuade enbart vuxna yrkesverksamma personer utifrån hur de hade påverkats av covid-19 utifrån deras profession samt om hur deras yrkesutövning hade påverkats. Det handlade således inte om en typiskt sårbar grupp som minderåriga eller personer med ett aktivt missbruk. Däremot finns det alltid en människa bakom titeln som skulle kunna ha genomlidit en personlig förlust eller kris på grund av pandemin. Därför var vi tydliga med vilka teman som skulle komma att tas upp under intervjun.

Samtliga intervjupersoner informerades om sin rätt att ta del av materialet och studien när den var klar (Vetenskapsrådet 2002). Fem av respondenterna bad om att få ta del av studien när den var färdigställd och godkänd.

6 Resultat & analys

Studiens resultat och empiri presenteras i form av tre teman med tillhörande underteman. Det första temat behandlar förändringar i skolkuratorers olika former av psykosocialt arbete riktat

till olika målgrupper. Det andra temat avhandlar skolkuratorernas resonemang om hur deras förutsättningar och förhållningssätt ändrats under pandemin. Det sista temat syftar till hur skolkuratorerna resonerar om digitaliseringens fördelar och nackdelar för deras psykosociala arbete. Nedanför följer en kort presentation av intervjupersonerna.

Intervjuperson 1: Kvinna som är utbildad socionom, arbetat som skolkurator på denna skolan sedan 2005

Intervjuperson 2: Kvinna som är utbildad socionom, arbetat som skolkurator sedan ca 2015

Intervjuperson 3: Kvinna som är utbildad socionom, arbetat som skolkurator sedan 2019

Intervjuperson 4: Kvinna som är utbildad socionom, arbetat som skolkurator sedan 1995

Intervjuperson 5: Kvinna som har en magisterexamen i psykologi, arbetat som skolkurator till och från sedan 2005

Intervjuperson 6: Kvinna som är utbildad socionom och sexolog, arbetat som skolkurator sedan 2014

6.1 Förändringar i det psykosociala arbetet under pandemin

6.1.1 Praktiska förändringar i samtal med enskilda elever och deras familjer

Samtliga skolkuratorer uppgav att elever på deras skolor hade växlat mellan att ha studier på distans och på plats vilket hade haft betydelse för utformningen av samtalen. Skolkuratorerna uppgav även att de samtal de hade hållit i med enskilda elever under pandemin hade skett både på distans och på plats. Det framgick dock att fyra av skolkuratorerna föredrog att hålla i samtal med elever på plats över att föra samtalen digitalt. Samtidigt som vissa av skolkuratorerna hade en preferens för samtalens plats betonade de även att elevernas valfrihet hade varit styrande för vilket format samtalet hölls. Samtliga skolkuratorer uppgav att de brukade ställa frågan till sina elever om de ville ha samtalet digitalt eller på plats och att responsen var varierande. Intervjuperson 3 resonerade på det här sättet om sina skäl för att ha hållit i samtal med enskilda elever under pandemin på plats:

För det mesta så har elever som velat träffa mig, eller som jag har velat träffa, har vi kunnat ses på skolan. Vi har rätt många elever som bor i närheten. Och då har det liksom vi fått okej att bjuda in elever en och en för samtal, och det tycker jag alltid är den bästa, alltså att man ses live - Intervjuperson

Denna preferens delades av andra deltagare som uppgav att det hade funnits svårigheter i att föra samtal på distans. Flera av skolkuratorerna menade på att skälet till detta var att medvetenheten om kroppsspråk minskade när samtalet skedde över en skärm och särskilt i de fall då eleven hade valt att inte ha igång sin kamera. En av intervjupersonerna uppgav att i de fall då eleven aktivt valde att inte ha på sin kamera brukade hon be personen att komma in för ett samtal på plats istället. Hon menade på att det i en sådan situation nästan hade varit bättre att ha en chattkonversation istället för ett samtal med kameran avstängd då hon upplevde det som svårt att hålla i samtalet när hon inte kunde se personen.

Liknande erfarenheter som vid samtal med enskilda elever uttrycktes även kring familjesamtal av skolkuratorerna. Fyra av kuratorerna uppgav att de hade hållit i familjesamtal medan de andra endast hade haft samtal med elever där vårdnadshavarna hade varit närvarande. De flesta av kuratorerna uppgav att de hade hållit i samtal både på plats och på distans med familjer och att de hade varit överraskade över att samtal på distans hade fungerat bra. Att föra samtalen på distans medförde en ökad flexibilitet för vårdnadshavarna vilket i sin tur hade resulterat i en ökad medverkan vid samtal om eleven. Även om det digitala formatet uppgavs ha fungerat bra vid enklare samtal kring eleven gav flera av kuratorerna även uttryck för att de i viss grad hade behövt anpassa formatet utifrån samtalets innehåll. Vid samtal som befarades vara tuffa för eleven och vårdnadshavarna så hade skolkuratorerna istället arbetat för att hålla samtalen på plats. Intervjuperson 2 resonerade om skälen för sina anpassningar av samtalen så här:

Jag saknar det samspelet som sker när du befinner dig i rummet, vi har ju faktiskt tagit in vissa vårdnadshavare på plats för att vi får lov att göra det i särskilt fall. För att precis som med vissa elever är det svårt att nå och skapa samarbete digitalt. - Intervjuperson 2

Skolkuratoren uttryckte alltså att föra samtal på distans öppnade upp för nya möjligheter men även svårigheter i utförandet av arbetet. Problemet med förlusten av samspel vid digitala möten har även uppmärksammats i tidigare forskning. Turkle (2015 s. 44) menar på att samspelet förloras när mötet sker digitalt mellan människor. Turkle redogör för att detta beror på att fysiska gester som ansiktsuttryck, kroppsspråk och röstläge inte uppfattas i samma utsträckning digitalt som i verkligheten. Vi tolkade det som att intervjuperson 2 resonerade likt Turkle angående samspelet även om hon inte berättade det uttryckligen.

Skolkuratorernas ängslan över att hålla i svårare samtal både med elever och deras vårdnadshavare gick att se i ljuset av Turkles redogörelse om att bekvämlighet ofta hindrar

obekväma samtalsämnen från att uppstå. Det blev således inte heller svårt att förstå skolkuratorernas resonemang kring sina skäl för att hellre hålla i svårare samtal på plats än digitalt på distans. Enligt Lipskys (2010) redogörelse om gräsrotsbyråkrater så går det att anse att skolkuratorer faller in under densamme kategorin. Till följd av att de är gräsrotsbyråkrater och arbetar med människor i komplexa situationer får de även ett utökat handlingsutrymme för hur de kan utföra sitt arbete inom verksamheten. Avseende både vårdnadshavarna och eleverna så hade skolkuratorerna faktiskt möjlighet att be dessa att komma in för samtal på plats vid särskilda fall trots restriktioner om att hålla i möten på skolan. Kuratorerna uttryckte själva att de bedömde att det fanns särskilda skäl då det var nödvändigt att eleven och dennes vårdnadshavare deltog i mötet på plats för att kuratorerna skulle kunna utföra sitt psykosociala arbete på ett tillfredsställande sätt. Det går därför att se hur skolkuratorernas sätt att hantera problematiken kring minskad medvetenhet och avsaknaden av fördjupning i samtalen vid digitala möten som ett sätt att utnyttja deras handlingsutrymme inom verksamheten.

6.1.2 Skolkuratorns förebyggande funktion

Skolkuratorerna beskrev det förebyggande arbetet som viktigt och att det var något som samtliga hade arbetat med. Framför allt hade arbetet utförts med klasser och då i form av föreläsningar och övningar kring värdegrund och språkbruk. Det var endast en skolkurator som hade arbetat med elevgrupper under pandemin och då var det eleverna själva som hade tagit initiativet. En av skolkuratorerna redogjorde för att hon hade velat arbeta med elevgrupper men att det inte hade varit möjligt att använda den utvalda metoden på distans. Vidare berättade ett flertal skolkuratorer om situationer där distansundervisningen hade ställt till med problem för det förebyggande arbetet. Detta kunde vara i samband med att skolkuratorer och övrig personal inte hade lyckats identifiera elevers eller klassers dåliga mående, vilket de menade var till följd av att undervisningen hade skett på distans. Däremot gjordes anpassningar på flera av skolorna för att försöka minimera risken för att elever eller klasser skulle hamna mellan stolarna. Intervjuperson 6 och den övriga personalen på skolan i fråga hade exempelvis regelbundna möten där de diskuterade läget i de olika klasserna. Medan flera skolkuratorer menade på att anpassningarna hade varit till nytta så kunde det ändå uppstå problem. Så här resonerade intervjuperson 6 om skälen till varför en situation med en klass hade uppstått trots anpassningarna som hade gjorts:

Jag var inne i en årskurs 3 klass nu och pratade om hur de mådde och hur de kände och de var jättefrustrerade och stressade och där de bland annat sa det: ”vi hade velat att du kom in tidigare”[...] Men jag tog till mig av det och tänkte, det är ju en kritik som är viktig ändå och ta med sig. Men där hade jag ju velat liksom, hade de varit på plats hade jag gått in tidigare - Intervjuperson 6

I citatet går det att urskilja att skolkuratoren inte hade levt upp till klassens förväntningar och önskemål. Att klassen inte hade varit på plats beskrevs som ett skäl till varför skolkuratoren, trots anpassningar av det förebyggande arbetet, inte hade kunnat identifiera klassens mående och bemött det på så sätt som bägge parterna hade velat. Detta resonemang går att relatera till Scott och Lymans teori om *accounts*, som avser hur en person förklarar sitt agerande vid en problematisk situation. Skolkuratorns resonemang går att ses som en *ursäkt* som hänvisar till problem i genomförbarheten, då skolkuratoren hade velat gå in i klassen tidigare men uppgav att hon saknade kunskap kring hur eleverna i just den klassen mådde (Scott & Lyman 1963 s. 48). Skolkuratoren tillskrev även situationen till pandemin trots att de hade infört anpassningar av det förebyggande arbetet för att fånga upp klasser och elevers mående under just pandemin. Även andra kuratorer uppgav att det hade varit svårare både för dem själva och för lärarna att uppmärksamma elevers mående genom videolänk. Skolkuratorernas redogörelser kan kopplas till Silliman Cohen & Adlin Bosks studie (2020) som visade på att restriktioner till följd av pandemin förde med sig en risk för att ungdomar som befann sig i otrygga situationer inte fångades upp på grund av en minskad synlighet för exempelvis lärare.

Gällande föreläsningar på plats och digitalt beskrevs båda sätten som besvärliga av flera av kuratorerna. På plats fanns det svårigheter i genomförbarheten på grund av klassernas storlek eftersom eleverna behövde delas upp i två klassrum för att skapa distans, vilket ledde till problem kring skolkuratorns positionering. Gällande digitala föreläsningar beskrev några kuratorer en viss skepsis på grund av ovanhet. Medan lärarna hade arbetat på distans med klasser under större delen av 2020 och 2021 så var detta en erfarenhet som flera av kuratorerna i denna studie saknade. På grund av avsaknaden av erfarenhet i att hålla digitala föreläsningar valde därför några skolkuratorer att utföra det förebyggande arbetet på plats trots en pågående pandemi. Att ovana av att hålla i digitala föreläsningar kan vara ett hinder är något som har bekräftats även i annan forskning (se Supriyanto et al. 2020). Det kan även kopplas till Lipskys (2010) resonemang om hur handlingsutrymmet kan begränsas till följd av bristen på personliga resurser, vilket i detta fallet avsåg skolkuratorernas erfarenheter.

Bland skolkuratorerna var det en som stod ut från mängden gällande den metod som hon hade använt för att bedriva förebyggande arbete. Tillsammans med en kollega hade hon spelat in en

rad filmer och podcast-avsnitt som de behandlade aktuella ämnen i, som exempelvis self-compassion och stress. Hon resonerade så här kring sina skäl till denna form av förebyggande arbete:

Jag skulle nästan säga att det är bättre med poddarna och filmerna och det fyllde ju någonting som vi har behövt. Detta är ju en knäckfråga som alla jobbar med, hur ska vi jobba med mer främjande och förebyggande grejer - Intervjuperson 5

Intervjuperson 5 berättade att en del av podcast-avsnitten hade fått genomslag bland eleverna samtidigt som det inspelade materialet hade gett en ökad flexibilitet, då lärarna hade kunnat spela upp materialet vid behov. Hon förklarade även att hon hoppades på att kunna fortsätta med det digitala förebyggande arbetet även efter pandemin, då det förebyggande arbetet kan motverka en del av de problem som annars behöver hanteras i individuella samtal. Genom att förebygga behovet av åtminstone några individuella samtal kunde de således öka resurser och tid som kunde läggas på annat arbete. Ett annat skäl var att de på så sätt skulle ha mer tid över för de elever som fortfarande hade ett behov av individuella samtal. Vidare visade intervjuperson 5 på hur hon som skolkurator kunde använda sig av digital innovation i sitt förebyggande arbete som ett sätt för henne att utnyttja sitt handlingsutrymme. Även skolkuratorns resonemang kring motivationen för det förebyggande arbetet går att se i ljuset av hur Lipskys redogörelse för hur gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme ofta begränsas utav en brist på tid och ett stort antal klienter i förhållande till antalet arbetare (Lipsky 2010).

Intervjuperson 5s redogörelse vittnar alltså om att förinspelat material med fördel går att använda för att bedriva förebyggande arbete. Däremot kvarstod behovet av att reflektera kring vad som kan tänkas ha gått förlorat vid övergången till det digitala formatet (se Herz & Johansson 2019). Något som kan tänkas ha gått förlorat är möjligheten för eleverna att ställa spontana frågor till kuratorn. Medan frågor kan skickas via mejl, Teams och andra tjänster så höjdes rimligtvis tröskeln för eleverna att ställa frågan. Det går däremot att se det som ett välfungerande alternativ under såväl som efter pandemin även om podcast-avsnitten kan kräva mer resurser och personlig erfarenhet för att göra de attraktiva nog för eleverna att vilja ta del av.

6.1.3 Betydelsen av handledning och konsultation med lärarna

Synen på handledning och konsultation skilde sig mellan skolkuratorerna som deltog i vår studie. Precis som kuratorerna i Backlunds (2007 s. 203ff.) avhandling så arbetade vissa av

skolkuratorerna enbart med konsultation till lärare medan andra även erbjöd planerade handledningstillfällen. Oavsett om skolkuratorerna hade bedrivit konsultation och handledning eller enbart det ena eller det andra så betonades det att det fanns skäl för att uppmärksamma även lärarnas mående. En av skolkuratorerna berättade att det under pandemin hade funnits ett utökat behov av mänsklig kontakt hos lärarna och att hon hade behövt anpassa sin handledning utifrån detta:

Dem är i ett behov av att prata och dem är behov att vi ”fluffar” lite med dem och frågar också lite mer om hur de har det och kanske lite privata och man skojar lite - Intervjuperson 5

Liksom intervjuperson 5 uppgav flera andra av skolkuratorerna att de också hade anpassat sitt psykosociala arbete med personalen då pandemin hade ställt nya krav på lärarna.

Intervjuperson 4 berättade att hon hade varit aktiv i att erbjuda sitt stöd till lärarna genom att exempelvis erbjuda sig att sitta med vid utvecklingssamtal eller att hålla extra koll på frånvaron hos eleverna. Hon förklarade även att ett sätt som hon hade använt sig av för att bemöta lärarnas frågor kring eleverna var genom att hon hade försökt att bidra till en ökad reflektionsnivå genom att lyfta frågorna ett steg högre. Intervjuperson 3 förde ett liknande resonemang där hon ansåg att det kunde vara givande för lärarna att hon bidrog med det psykosociala perspektivet till lärarnas pedagogiska perspektiv. På så sätt kunde hon bidra med ökad reflektion och ett nytt synsätt för lärarna på deras problematik. Intervjuperson 6 beskrev att hon hade inkorporerat en punkt som hette *stanna upp* i elevhälsoteamets möten som en del av ett förebyggande arbete riktat mot lärarna. Tanken bakom punkten var att uppmärksamma och identifiera personalens mående för att fånga upp de lärare som verkade ha ett extra behov av stöd för tillfället. Samma skolkurator beskrev att hon hade använt sig av liknande metoder vid handledning och konsultation med lärarna som i enskilda samtal med eleverna:

Jag har fått utrymme att prata lite med dem om samma saker som jag pratar om med eleverna t.ex. compassionfokuserad terapi, där vi har pratat lite om det här med att befinna sig i olika delar av livet så att säga, ”är jag stressad, är jag lugn, vad behöver jag mer av i mitt liv, behöver jag mer trygghet eller behöver jag utmana mig själv eller behöver jag, befinner jag mig hela tiden i hotsituationer, är jag stressad liksom” - Intervjuperson 6

Skolkuratorerna uttryckte alltså att det hade funnits ett behov av att inte bara uppmärksamma och stötta eleverna i högre utsträckning under pandemin, utan även lärarna. Detta överensstämmer med tidigare forskning som visade på hur kurators uppmärksammande och stöttande av lärarna i förlängningen även kunde få en positiv effekt för eleverna (Clemens 2017). Likt det resonemang som Clemens (2017) förde i sin studie framgick det dock även att

lärarnas behov inte alltid framkom spontant i samtalet utan att skolkuratoren själv behövde upptäcka behovet av stöd och att detta ofta skedde i samband med handledning eller konsultation om elever. Detta går att se som skälet till varför skolkuratörerna valde att anpassa sitt psykosociala arbete riktat till lärarna på det sätt som de hade gjort.

Skolkuratorns arbetsuppgifter avser oftast att samarbeta med personer och professioner inom olika områden för att lösa och förebygga problem hos främst elever. För att det ska fungera förutsätter det att skolkuratoren kan adaptera ett holistiskt perspektiv på situationer som uppkommer då de oftast inte enbart berör en del av arbetet utan snarare flera. Detta framgår när exempelvis en av skolkuratörerna framhävde att hon hade använt sig av compassionfokuserad terapi med lärarna på samma sätt som hon hade gjort med eleverna. Intervjuperson 5s redogörelse går att koppla till Isaksson och Sjöströms studie (2017) om hur skolkuratorer tillämpade metoder för socialt arbete i arbetet med klienter då de själva saknade yrkesspecifika metoder. Ett av resultaten i deras studie var att skolkuratorer hade ett pragmatiskt förhållningssätt till användandet av specifika metoder där klientens behov kunde vara en avgörande faktor kring vilka metoder de valde att tillämpa. Det går även att anse tillämpningen ha varit ett sätt för intervjuperson 5 att utnyttja sitt handlingsutrymme till att tillämpa specifika metoder i det psykosociala arbetet med både elever och lärare. Att skolkuratoren själv kunde välja att tillämpa specifika metoder utifrån vad situationen krävde uppfattade vi som en förutsättning för att arbetet skulle kunna vara genomförbart.

6.1.4 Utmaningar i arbete med personal

Stress och uppgivenhet bland lärarna uppgavs vara ett återkommande tema i handledningen och konsultationen med lärarna. Intervjuperson 6 uppgav att lärarnas stressnivå uppfattades ha ökat under pandemin vilket ledde till en negativ spiral där lärarna planerade in allt fler prov för eleverna som i sin tur påverkade elevernas stressnivåer negativt (jfr Wiley 2020). Kuratorn uttryckte att hon hade försökt medverka till att bryta det negativa mönstret och ett sätt som hon hade gjort det på var genom att införa elevhälsotid för lärarna. Tanken hade varit att skapa en ny arena både på plats och digitalt för lärarna där de direkt kunde söka stöd från elevhälsoteamet vid behov. Enligt kuratorn hade det initiativet fungerat väldigt bra på deras skola men andra skolkuratorer uppgav att det fanns utmaningar i att skapa och bibehålla både kontakt och kontinuitet med lärarna när de inte befann sig på plats.

Intervjuperson 5 beskrev att det hade varit problematiskt att genomföra samtal som krävde mer tid eller där läraren hade stora egna känslopåslag i digitalt format. Hennes resonemang

var att det upplevdes som svårt då en del av känslorna och det visuella försvann när samtalet skedde över en skärm och att hon därför föredrog att ha den typen av samtal på plats.

Intervjuperson 1 framhävde i sin tur att det hade varit viktigt att vara anpassningsbar när de fysiska mötesplatserna försvann. Hon hade inte ansett att det blev svårare att kommunicera med lärarna, utan snarare att kontaktvägarna bara såg annorlunda ut än innan pandemin bröt ut. Hon betonade även att det primärt var viktigt för elevernas skull att kontakten mellan skolkuratorn och lärarna var välfungerande även under pandemin.

Jag tycker att vägarna är öppna, det handlar om bara kommunicera på lite andra sätt än vad man brukar. Oftast så har man ju när man har den fysiska kontakten så pratar man ju alltså även i, när man sitter i rummet så är ser det ju annorlunda ut, eller man träffas i kafferummet, och säger att kan vi gå in till dig och prata. Det finns ju inte här nu så klart så det gäller ju att vägarna är både snabba och öppna, för elevernas skull - Intervjuperson 1

Intervjuperson 6 menade på att hon tillsammans med elevhälsoteamet hade valt att starta upp en ny arena och att skälet var att underlätta kommunikationen mellan lärare och elevhälsoteamet. Detta går att koppla till Lipskys (2010) redogörelse för hur handlingsutrymme kan användas för att genomföra förändringar i klientnära möten men även inom en verksamhet. Det framkom att det fanns outtalade behov av stöd bland lärarna vilka skolkuratorn tillsammans med elevhälsoteamet tillgodosåg genom att utnyttja handlingsutrymmet inom organisationen.

Intervjuperson 1 och intervjuperson 5 resonerade i sin tur över hur kontakt med lärarna kunde genomföras digitalt och vad för inverkan det hade på mötet. Herz och Johansson (2019) menar på att *det digitala mötet* har vissa villkor som behöver begrundas när mötet ska eller har skett digitalt. Ett av villkoren som måste begrundas är i vilket syfte samtalet sker digitalt. Då det varit en pandemi med risk för smittspridning är det väldigt väl berättigat att föra samtalet digitalt. Det blir däremot desto svårare för skolkuratorerna att legitimera varför samtalet inte bör ske digitalt när en sådan situation pågår, särskilt om läraren arbetar hemifrån på grund av smittorisk eller rådande restriktioner. Kuratorerna behöver därför resonera kring deras skäl för varför det psykosociala arbetet berättigar att läraren ska komma in för samtal på plats och skälen behöver vara tillräckligt legitima för att överträffa skälen för varför mötet bör ske digitalt i en rådande pandemi.

Ett annat av villkoren som aktualiserades i detta fallet var att kuratorerna behövde ta i beaktning både vilka förtjänster och begränsningar det digitala formatet förde med sig för relationsskapandet i samtalet. Både intervjuperson 1 och intervjuperson 5 reflekterade över

fördelar och nackdelar med det digitala formatet men hade skilda åsikter. Intervjuperson 5 var tydlig med att hon ansåg att det fanns begränsningar avseende samspelet med den andra parten då samtalet skedde digitalt. Intervjuperson 1 ansåg däremot att begränsningarna var av mindre betydelse då kommunikationen i sig var det viktigaste. Hon förnekade inte att det fanns begränsningar men menade på att det trots allt var viktigare att kommunikation skedde än inte alls.

6.2 Skolkuratorns förutsättningar till följd av pandemin

6.2.1 Förutsättningar för skolkuratoren under pandemin

För skolkuratorerna förde pandemin med sig diverse förändringar i förutsättningarna för det psykosociala arbetet. Intervjuperson 2 beskrev att hon till följd av distansundervisningen hade varit mer aktiv i det uppsökande arbetet genom att ha tagit kontakt med elever vid ett tidigare stadium än innan pandemin och att hon därför hade hållit i fler samtal. Intervjuperson 4 redogjorde i sin tur att hon hade utfört mer uppsökande arbete genom att hon hade tagit kontakt med socialtjänst och fältare för att få mer information om elever som kunde vara i behov av stöd. Trots detta berättade hon att hon hade haft färre samtal med elever under pandemin vilket hon tillskrev distansundervisningen. Däremot hade övergången till det digitala varit relativt smidig då hon uppgav att teknologin hade funnits på plats vilket hade möjliggjort digitala samtal redan i ett tidigt stadium. Vidare hade de även haft teknisk support tillgänglig på hennes skola. Intervjuperson 1 beskrev däremot att hon hade stött på en del strukturella hinder. Hon förklarade att hon inledningsvis saknade resurser som var nödvändiga för att hålla i digitala samtal och att hon löste det genom att använda sig av chatt för att samtala med eleverna.

Jag hade inte tvunget teams eller så för då skulle vi ju uppdatera. Det tog ju ett tag innan vi kunde uppdatera datorer, och jag har ju en stationär och nu har jag en kamera. Jag hade ingenting av de från början, en hyfsat ny stationär dator men ingenting. Då skulle ju saker beställas. - Intervjuperson 1

Samtliga av skolkuratorernas resonemang om deras förutsättningar under pandemin går att koppla till Lipskys teori om handlingsutrymme (2010). Skolkuratorerna redogjorde för olika sätt som de hade använt sitt handlingsutrymme för att anpassa sitt arbete efter distansundervisningen. Medan intervjuperson 2 valde att sänka kraven på vilka signaler som motiverade henne till att söka upp elever så hade intervjuperson 4 i sin tur valt att ta användning av den lokala socialtjänsten och fältare för att försöka få en bättre insikt i

elevernas mående och tillvaro. Hennes resonemang var att hon, trots anpassningar och utnyttjande av handlingsutrymme, hade fått färre samtal och sämre koll på eleverna till följd av distansundervisningen. Således synliggjorde detta hur skolkuratorerna använde sig av olika metoder för att anpassa sitt psykosociala arbete till följd av de förändrade omständigheterna.

Vidare hade skolkuratorerna haft olika förutsättningar för att underlätta övergången till digitalt arbete vilken i sin tur kom att påverka skolkuratorernas handlingsutrymme. Det gick således att se hur skolkuratorernas resurser både kunde försvåra och underlätta utförandet och anpassningen av det psykosociala arbetet. Detta framgår till exempel tydligt i hur intervjuperson 1 inte kunde hålla i digitala samtal förrän utrustningen och programvaran fanns tillgänglig. Däremot ökade också intervjuperson 1s handlingsutrymme när hon fick tillgång till rätt programvara och utrustning, då det också blev möjligt för henne att genomföra videosamtal. Detta visar på att handlingsutrymme inte är något statiskt utan något som utvidgas och begränsas löpande utifrån vilka resurser som finns tillgängliga. Skolkuratorernas resonemang om vilka skäl de hade för tillämpningen av olika anpassningar blev således beroende på deras handlingsutrymme.

6.2.2 Skolkuratorns förhållningssätt under pandemin

Flera kuratorer redogjorde för att de hade behövt ändra sina förhållningssätt till det psykosociala arbetet på grund av den ökade digitalisering som pandemin förde med sig. Ändringarna i förhållningssätten var framför allt kopplade till att en stor del av arbetet skedde på distans och genom digitala format. Flera kuratorer menade på att detta ställde ökade krav på kompetens och flexibilitet gällande användandet av digitala samtal. Vidare hade flera anpassat sina förhållningssätt i relation till de krav som de ställde på sig själva kring samtalen som genomfördes under pandemin. Intervjuperson 6 resonerade så här.

Mina övriga kuratorskollegor talar om det här med att ta ned ambitionsnivån lite, att det får bli så gott det blir nu. Vi är i en speciell situation just nu och det är bättre att det blir någonting än att det inte blir någonting alls, och sen får man ta det liksom därifrån. Så jag har ju hanterat det med så förlåtande inställning ”jag gör mitt bästa” och ”vi får kanske fram någonting men det kanske inte blir superbra men det blir bättre än ingenting alls” - Intervjuperson 6

Intervjuperson 6 berättade om hur hon hade anammat en mer förlåtande inställning till det anpassade psykosociala arbetet som pandemin medförde. På så sätt att hon hade försökt göra det bästa av situationen, även om det inte blev lika bra som hon hade önskat. Vidare ledde den

ökade digitaliseringen och de ökade kommunikationsvägarna mellan eleverna och kuratorerna till att de fick ta emot fler meddelanden från elever på fritiden. Detta medförde att skolkuratorerna behövde reflektera kring hur de avgränsade sitt arbete. Skolkuratorerna resonerade att skälet till varför det var viktigt att kunna avgränsa mellan fritid och arbete var för deras egna hälsas skull. Intervjuperson 1 förde följande resonemang kring syftet med att avgränsa arbetet.

Egentligen tycker jag det är oprofessionellt, faktiskt om jag ska vara helt ärlig och har jag aldrig haft den här, aldrig svarat på helgen överhuvudtaget, det är ju ett sätt begränsa sig och hålla distans och veta vad som är fritid och jobb liksom - Intervjuperson 1

Intervjuperson 6s och intervjuperson 1s redogörelser visar på förskjutningar i förhållningssättet på ett sätt som går att förstå utifrån Scott och Lymans (1968) teori om accounts. Däremot finns det skillnader mellan de två resonemangen. Resonemanget som intervjuperson 6 förde faller inom ramen för ursäkter medan resonemanget som intervjuperson 1 förde går att koppla till rättfärdigande. Intervjuperson 6 ursäkt passar däremot inte riktigt in inom ramen för Scott och Lymans traditionella syn på ursäkter, däremot går syftet med ursäkten att koppla till senare forskares syn på accounts. Det går således att förstå intervjuperson 6 ursäkt som ett redskap för att hantera en emotionellt krävande och stressfull situation (Orbuch 1997). Citatets andra hälft exemplifierar de förlåtande inställningar som har syftat till att göra situationen mer hanterbar för den enskilda skolkuratoren. Intervjuperson 6 berättade vidare att den förlåtande inställningen hade varit ett resultat av handledning tillsammans med andra skolkuratorer som varit verksamma under pandemin, där den sänkta ambitionsnivån tycks ha använts som ett redskap även av andra. Citatet tillhörande intervjuperson 1 skedde i samband med att hon berättade att hon hade arbetat under en helg till följd av meddelanden från elever. Hon förklarade då att hon hade fått information från elever på helgen och hade behövt agera på den informationen. Samtidigt redogjorde hon för att hon egentligen ansåg det vara oprofessionellt att arbeta under helgen. Vi tolkar det som att skolkuratoren i detta fall gjorde ett avsteg från sin egen professionella standard. Hennes resonemang kan därför förstås som ett rättfärdigande, som Scott och Lyman (1968) menar agerar som verktyg för att förklara olämpligt eller oväntat beteende hos sig själv. I detta fall tolkade vi det som att det "oönskade" beteendet i form av att arbeta på helgen rättfärdigades av den information hon fått av eleverna, något som hon själv även redogjorde för.

6.3 Konsekvenser av en tvingad digitalisering

6.3.1 Ökad digitalisering i kuratorsarbetet

Alla skolkuratorerna uppgav att pandemin hade medfört en ökad digitalisering i deras psykosociala arbete. Det fanns dock blandade åsikter kring hur digitaliseringen hade påverkat arbetsuppgifterna och vilka anpassningar digitaliseringen hade medfört för skolkuratorerna. Intervjuperson 5 berättade att digital teknik hade haft en tidsbesparande effekt för hennes arbete då hon delvis hade sluppit springa mellan olika möten och delvis hade sluppit ställtider däremellan. Intervjuperson 6 menade i sin tur på att pandemin hade bidragit med att ge skolan en digital knuff framåt då de hade behövt anpassa sig till de nya restriktionerna och övergått till ett mer digitalt format. Intervjuperson 2 resonerade på ett liknande sätt om att hon till följd av pandemin hade behövt bli mer påhittig i att hitta lösningar för utförandet av sitt arbete. Hon såg det som att den ökade digitaliseringen kunde gynna och upprätthålla relationen till eleverna. Både hon och intervjuperson 6 var samstämmiga om att en ökad digitalisering hade möjliggjort för elever som normalt inte tog kontakt med skolkuratoren i skolan att göra det. Intervjuperson 4 ansåg däremot att det var bra att digitala verktyg fanns tillgängliga då de fyllde en funktion men upplevde själv att det var betydligt enklare att föra samtal på plats.

Alltså jag tycker det är väldigt positivt att man kan använda det hjälpmedlet, att man kan ses, att man oavsett hur folk mår eller så, att man kan skapa möten, det är oerhört positivt. Men jag personligen tycker ju att det är betydligt enklare att ha folk i rummet - Intervjuperson 4

Samtliga kuratorer redogjorde även för vilka svårigheter i anpassningarna som hade uppstått till följd av den ökade digitaliseringen i deras arbete. Som intervjuperson 2 förklarade så hade hon behövt vara mer påhittig till följd av att pandemin hade bidragit med nya krav på utförandet av hennes arbete. Det innebar att hon hade haft möjlighet till att använda och tillämpa sitt handlingsutrymme på ett nytt sätt som inte hade varit aktuellt innan pandemin.

Intervjuperson 5 resonerade kring hur hon hade behövt anpassa sig till rådande restriktioner för samtal på plats till följd av pandemin. Därigenom upptäckte hon hur digitalisering kunde förenkla utförandet av hennes psykosociala arbete. På liknande vis menade intervjuperson 2 och intervjuperson 6 att tillämpandet av digitalisering i arbetet hade medfört att fler elever kunde nå ut till dem. Det är dock viktigt att begrunda skälen till att hålla möten digitalt och att reflektera både kring vad som möjliggjorts men även vad som gått förlorat till följd av det digitala formatet (se Herz & Johansson 2019). Särskilt intervjuperson 4 påtalade att hon hade en preferens i att föra samtalet på plats även om hon såg det som bra att det digitala verktyget

fanns tillgängligt. Skälet till detta tolkade vi det som var för att ansiktsuttryck och kroppsspråk inte hade gått att fånga upp i samma utsträckning och att det hade medfört en upplevd försämrad kvalitet i det digitala samtalet (jfr Turkle 2015). Detta refererar Herz och Johansson (2019) till som ett kritiskt förhållningssätt till *det digitala mötet* vilket är en viktig del i det första villkoret och en nödvändighet för att legitimera huruvida samtalet bör ske digitalt eller ej.

6.3.2 Att visa sig tillgänglig

Samtliga skolkuratorer hade arbetat för att visa sig tillgängliga och de gjorde detta genom olika metoder. Vidare hade samtliga skolkuratorer information tillgänglig på skolornas hemsidor eller på de olika elevportalerna. Vissa skolkuratorer hade däremot arbetat mer aktivt genom att regelbundet skicka ut information och diverse hälsningar till eleverna på elevportalen eller Teams. Detta gjordes främst för att visa sig tillgänglig för de elever som studerade på distans och att de på så sätt kunde nå ut till fler elever då alla i viss utsträckning använde sig av de digitala plattformarna. Andra skolkuratorer berättade att de inte hade behövt arbeta lika aktivt med de digitala plattformarna. Detta då de upplevde att deras roll som skolkurator redan hade hunnit etableras under de perioder då eleverna hade varit på plats i skolan. Vidare framhävde de flesta den informella kontakten med eleverna på skolan som fortsatt viktig under pandemin i form av att de rörde sig bland eleverna i korridorerna och cafeterian. Således använde skolkuratorerna sig av både formella och informella metoder för att visa sig tillgängliga (jfr Bolin & Sorbring 2017). Intervjuperson 6 valde att använda sig av ett mer unikt redskap genom att hon skapade ett konto på Instagram för att nå ut till fler elever på skolan:

...sen har jag även typ startat en Instagram-profil där jag liksom lägger upp ”här jobbar jag, här hänger jag” och det har också gjort att jag kanske når lite fler personer än dem som jag redan har uppmärksammat - Intervjuperson 6

Hon resonerade således kring hur hon hade anpassat sitt arbete till ett digitalt format där hon kunde dra nytta av det faktum att många ungdomar frekvent använder sociala medier (jfr Chibbaro et al. 2019). Skälet var att med hjälp av denna anpassning röra sig ut till elevernas kulturella domän och på så sätt kunde nå ut till elever som hon kanske inte hade uppmärksammat tidigare (jfr Gallo et al. 2016). Således kan hennes resonemang även kopplas till det första villkoret i Herz och Johanssons (2019) perspektiv på *det digitala mötet*.

Socialarbetaren behöver enligt villkoret reflektera över vad skälet är för att använda ett digitalt format, vilket är något som intervjupersonen tydligt klargör i sitt resonemang.

7 Avslutande diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur skolkuratorer resonerar om sina skäl för att anpassa det psykosociala arbetet i en global pandemi. Detta syfte har vi försökt att uppnå genom att besvara tre frågeställningar som avsett hur skolkuratoren har resonerat om varför de har gjort anpassningar av psykosociala arbetet riktat till olika grupper inom skolan. Även om våra frågeställningar har varit likartade har de skilt sig avseende vilken målgrupp som de åsyftat. Som tidigare konstaterat utgörs skolkuratorns arbete till stor del av kontakt med enskilda elever vilket medförde att mycket av vår empiri också blev kopplad till skolkuratorns arbete med enskilda elever.

Flera av skolkuratorerna resonerade kring att de hade gått miste om det fysiska samspelet och den icke-verbala kommunikationen när samtalen med enskilda elever och deras familjer skedde digitalt. Skolkuratorerna hade därför utnyttjat sitt handlingsutrymme för att anpassa samtalen till att ske på plats istället. De menade även att det fanns goda skäl för att anpassa samtalen till att ske i digitalt format. Det digitala formatet gav en ökad flexibilitet för både skolkurator och motpart då det möjliggjorde fler kontaktvägar mellan parterna. Kuratorerna resonerade även om skälen för de anpassningar i förhållningssätt som pandemin och restriktionerna hade frambragt. Förändringarna i förhållningssätt till enskilda samtal gjordes bland annat i form av att anamma en mer förlåtande inställning till sin prestation under pandemin där skälen uppgavs vara att skolkuratorerna befann sig i en särskild situation. För att förstå resonemangen kopplade vi dem till Scott och Lymans teori om accounts som visar på hur redogörelser kan ses som ett sätt för individen att hantera stressfulla och dränerande situationer, vilket det går att anta att pandemin har varit.

Hur resonerade då skolkuratorerna kring skälen för deras anpassningar i det psykosociala arbetet med grupper av elever? Skolkuratorerna hade främst arbetat med grupper av elever på klassnivå i form av förebyggande arbete. Vissa hade då valt att göra anpassningar i arbetet på plats medan andra istället hade valt att utföra arbetet digitalt. De skolkuratorer som hade gjort digitala anpassningarna resonerade om att skälen till detta var att eleverna inte hade varit på plats i samma utsträckning och att de genom digitala medel kunde nå ut till fler elever än tidigare. De skolkuratorer som uppgav att de digitala anpassningarna av det förebyggande

arbetet hade fungerat bra resonerade kring skälen till varför och tillskrev det till att det digitala formatet hade gett en ökad flexibilitet. De skolkuratorer som i sin tur hade gjort mindre anpassningar eller där anpassningarna inte hade varit lika välfungerande resonerade om att skälen till det hade varit den egna ovanan. Detta jämförde vi med Lipskys (2010) resonemang om hur handlingsutrymmet kan begränsas till följd av avsaknaden av resurser. Vi kunde även koppla de resonemang som fördes till Scott och Lymans (1968) teori om accounts då problem i genomförbarheten var en förekommande ursäkt för varför vissa anpassningar inte hade varit tillräckliga.

Skolkuratorerna resonerade även kring skälen till hur de hade valt att använda sitt handlingsutrymme för att visa sig tillgängliga. Vissa skolkuratorer kände ett behov av att interagera aktivt med eleverna på de digitala plattformarna, där skälet var att de således skulle nå ut till fler elever. Andra skolkuratorer ansåg däremot att kombinationen av att visa sig tillgänglig på plats och generell information på skolornas hemsidor räckte för att eleverna skulle bli informerade och påminda om kuratorns tillgänglighet. Således saknade de skäl för att arbeta mer aktivt på de digitala plattformarna. Flera skolkuratorer menade även på att det hade funnits skäl till att arbeta mer aktivt med det uppsökande arbetet, då de resonerade att de hade haft en sämre insikt i hur eleverna mårde.

Hur resonerade skolkuratorerna om skälen för deras anpassningar av det psykosociala arbetet med lärarna? En anledning till anpassning av arbetet var att stressnivån uppgavs ha ökat och att kuratorerna därför behövde uppmärksamma personalens mående i högre utsträckning. Skolkuratorerna resonerade om att de hade en förhoppning om att anpassningen även kunde medföra bättre mående hos eleverna. Även utförandet av handledningen och konsultationen med lärarna anpassades då flera av skolkuratorerna resonerade kring att det hade blivit svårare att få kontakt med lärarna. Skälet till detta var att den spontana kontakten hade uteblivit då vissa lärare arbetade hemifrån. En av skolkuratorer hanterade detta genom att hon skapade nya arenor för kontakt. En annan av kuratorerna menade däremot att det inte nödvändigtvis hade blivit svårare att skapa kontakt under pandemin utan snarare bara att de behövde vara mer öppna och tillgängliga för kommunikation med varandra. Att främja kommunikationen mellan skolkurator och läraren var därmed en av kärnfrågorna i anpassningen av arbetet.

Sammanfattningsvis förstod vi det som att skolkuratorernas resonemang om sina skäl för deras anpassningar av arbetet varierade utifrån situation och målgrupp. Utifrån deras resonemang framgick det att det inte var enbart digitaliseringen som hade varit orsaken till att

kuratorerna hade anpassat sitt arbete så som de gjorde under pandemin. Det framstod dock som att den påtvingade digitaliseringen till följd av pandemin hade komplicerat anpassningarna av det psykosociala arbetet för kuratorerna. Detta framgick då flera uppgav att de saknade tidigare erfarenheter av att använda digitala verktyg i psykosocialt arbete med elever, grupper av elever och lärare. Däremot tycktes det som att en ökad digitalisering förde med sig möjligheter till förbättring förutsatt att de hade kreativiteten och resurserna. Det framstod även som att ökad digitalisering gav skolkuratorerna möjligheter att utnyttja sitt handlingsutrymme på ett sätt som de tidigare inte hade gjort då de ställdes inför en främmande och krävande situation. Trots att de hade arbetat på olika sätt innan pandemin fick vi intrycket av att skillnaderna i utförandet av arbetet hade ökat beroende på varierande tidigare erfarenheter, tillgång till resurser och avsaknad av praxis. Att handlingsutrymme blev ett tydligt tema genom analysen av resultaten anser vi därför inte ha varit förvånande alls.

Avslutningsvis upplevde vi det som intressant att vissa skolkuratorer förde resonemang om hur deras anpassningar hade föranlett att fler elever hade tagit kontakt med kuratorerna. På så sätt hade skolkuratorernas förhoppningar uppfyllts om att det skulle bli enklare för elever att söka kontakt med kuratorerna när de fanns tillgängliga för samtal både på plats och digitalt. Detta anser vi legitimerar resonemangen om varför skolkuratoren bör ha samtal både på plats och digitalt. Vi ställer oss därmed frågande inför vad framtiden för med sig för skolkuratorerna. Kommer de att fortsätta att använda sig av digitala verktyg och bibehålla den digitala tillgängligheten även när pandemin är över eller kommer de att återgå till tidigare praxis?

Litteraturförteckning

Backlund, Åsa (2007) *Elevvård i grundskolan: Resurser, organisering och praktik*. Doktorsavhandling. Stockholm.

Banks, Sarah; Tian Cai, Ed de Jonge, Jane Shears, Michelle Shum, Ana M. Sobočan, Kim Strom, Rory Truell, María Jesús Úriz, Merlinda Weinberg (2020) Practising ethically during COVID-19: Social work challenges and responses. *International Social Work*. 63(5): s. 569-583.

Bolin, Anette & Sorbring, Emma (2017) The self-referral affordances of school-based social work support: a case study. *European journal of social work*. 20(6): s. 869-881.

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3. Malmö: Liber

Chibbaro, Julia S., Ricks, Lacey & Lanier, Bethany (2019) Digital Awareness: A Model for School Counselors. *Journal of School Counseling*. 17(22): s. 1-27.

Clemens, Elysia (2007) Developmental Counseling and Therapy as a Model for School Counselor Consultation with Teachers. *Professional School Counseling*. 10 (4): s. 352-359.

Crandall, Kodey S., North, Matt & Crandall, Kalee (2020) Digitally transforming the professional school counselor. *Issues in Information Systems*. 21(1): s. 1-11.

Daly, Michael, Sutin, Angelina R., & Robinson, Eric (2020) Longitudinal changes in mental health and the COVID-19 pandemic: Evidence from the UK Household Longitudinal Study. *Psychological medicine*. [Ahead of print]

D-Wester, Yvonne (2005) *Socionomen i skolan*. Stockholm: Gothia förlag

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran.(2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga: 2. Malmö: Liber

Folkhälsomyndigheten (2016) *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*. Stockholm: Folkhälsomyndighet

Folkhälsomyndigheten (2020a) *Covid-19-pandemin och befolkningens psykiska hälsa – vad indikerar longitudinella studier?* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/c/covid-19-pandemin-och-befolkningens-psykiska-halsa--vad->

indikerar-longitudinella-studier-/? [Hämtad: 2021-03-09]

Folkhälsomyndigheten (2020b) *Covid-19 hos barn och unga*. Stockholm:

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten (2020c) *Skolans betydelse för inåtvända psykiska problem bland skolbarn*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten (2020d) *Folkhälsomyndigheten rekommenderar att gymnasieskolorna övergår till distansundervisning* www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/december/folkhalsomyndigheten-rekommenderar-att-gymnasieskolorna-overgar-till-distansundervisning/ [Hämtad 2021-05-14]

Folkhälsomyndigheten (2021) *Justerad rekommendation om fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/01/justerad-rekommendation-om-fjarr--eller-distansundervisning-i-gymnasieskolan/> [Hämtad 2021-03-08]

Freeman, John G., Oddrun Samdal, Adriana Baban & Delia Bancila (2012) The relationship between school perceptions and psychosomatic complaints: Cross-country differences across Canada, Norway and Romania. *School Mental Health*. 4 (2): s. 95-104.

Gallo, Laura L., Meredith Rausch, Carole Klose Smith & Susannah Wood (2016) School Counselors' Experiences Working with Digital Natives: A Qualitative Study. *Professional School Counseling*. 20(1): s. 14-24.

Herz, Marcus & Johansson, Thomas (2019) *Det professionella mötet: en grundbok*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur AB

Isaksson, Cristine & Sjöström, Stefan (2017) Looking for 'social work' in school social work. *European journal of social science*. 20(2): s. 191-202.

Lipsky, Michael (2010) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. 30th anniversary expanded edition. New York: Russell Sage Foundation

Lundman, Berit & Hällgren Graneheim, Ulla (2017) *Kvalitativ innehållsanalys I: Höglund Nielsen, Birgitta & Granskär, Monica (red.) Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Upplaga: 3. Lund: Studentlitteratur

Mackrill, Thomas & Ebsen, Frank (2018) Key misconceptions when assessing digital technology for municipal youth social work. *European journal of social work*. 21(6) s, 942–953

Martinell Barfoed, Elizabeth (2019) Digital clients: An example of people production in social work. *Social Inclusion*. 7(1): s. 196-206.

O’leary, Patrick & Tsui, Ming-Sum (2020). Ten gentle reminders to social workers in the pandemic. *International Social Work*. 63(3): s. 273-274.

Orbuch, Terri L. (1997) People's Accounts Count: The Sociology of Accounts. *Annual Review of Sociology*. 23(1): s. 455-478.

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga: 2. Malmö: Liber

SCB (2020) *Undersökningarna av levnadsförhållanden*. Stockholm: SCB.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/> [Hämtad 2021-03-08]

Scott, Marvin B. & Lyman, Stanford M. (1968) Accounts. *American Sociological Association*. 33(1): s. 46-62.

SFS 2010:800: *Skollag*

Sherman, Lauren E., Michikyan, Minas & Greenfield, Patricia M. (2013) The Effects of Text, Audio, Video, and In-Person Communication on Bonding Between Friends. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 7(2): s. 1-12.

Silliman Cohen, Rachel & Adlin Bosk, Emily (2020) Vulnerable Youth and the COVID-19 Pandemic. *Pediatrics: Official Journal of the American Academy of Pediatrics*. 146(1): s. 1-5.

Skolverket (2020a) *Huvudmännens arbete med skolans digitalisering*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2020b) *Lägesbild av situationen i gymnasieskolan med anledning av covid19-pandemin*. <https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovrigt-material/2020/lagesbild-av-situationen-i-gymnasieskolan-med-anledning-av-pandemin> [Hämtad 2021-04-22]

Sonmark, Kristina & Modin, Bitte (2016) Psychosocial work environment in school and

students' somatic health complaints: An analysis of buffering resources. *Scandinavian Journal of Public Health*. 45(1): s. 64-72.

SOU 2000:19 *Från dubbla spår till elevhälsa -i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*. Slutbetänkande av Elevvårdsutredningen

Supriyanto, A., Sri Hartini, Wahyu Nila Irdasari, Aulia Miftahul, Siska Oktapiana & Sesya Dias Mumpuni (2020) Teacher professional quality: Counselling services with technology in Pandemic Covid-19. *Counsellia: Jurnal Bimbingan dan Konseling*. 10(2): s. 176 – 189.

Turkle, Sherry (2015) *Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age*. New York: Penguin Press.

Vetenskapsrådet (2002.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Wiley, Carolyn (2000) A synthesis of Research on the Causes, Effects, and Reduction Strategies of Teacher Stress. *Journal of Instructional Psychology*. 27(2): s. 80-87.

Bilagor

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej,

Vi heter Laurens Bolt och Katarina Dahlgren och är socionomstudenter vid Lunds universitet. Vi ska skriva vår kandidatuppsats om skolkuratorers erfarenheter av att bedriva psykosocialt arbete på distans under en global pandemi. Syftet är att få en förståelse för vilka erfarenheter skolkuratoren har av att bedriva psykosocialt arbete under den rådande pandemin. Detta med fokus på psykosocialt arbete riktat till enskilda elever, elever i grupp samt till lärare och pedagoger i form av handledning och konsultation. Vi skulle vara väldigt tacksamma om du skulle kunna tänka dig att medverka i undersökningen genom att delta i en intervju.

På grund av Covid-19 kommer intervjuerna kommer att hållas i form av videosamtal med hjälp av Zoom, där vi skickar en inbjudningslänk till ett privatrum. Intervjun är tänkt att vara i cirka 60 minuter. Med grund i ditt samtycke vill vi spela in intervjun för att den ska kunna transkriberas, det inspelade materialet kommer att förvaras säkert offline..

Din medverkan är frivillig och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan.

Uppgifter om dig och din medverkan kommer oidentifieras för att alla medverkande ska tillförsäkras anonymitet. Det som framkommer i intervjun kommer enbart att användas i forskningssyfte och materialet som samlas in kommer att raderas efter att uppsatsen är klar och godkänd.

Om du har några frågor kan du maila till någon av oss eller vår handledare vid Lunds universitet, Mikael Sandgren.

Med vänliga hälsningar,

Laurens Bolt (la4112bo-s@student.lu.se) & Katarina Dahlgren (ka1837da-s@student.lu.se)

Handledare: Mikael Sandgren mikael.sandgren@soch.lu.se

Bilaga 2 Intervjuguide

Inför intervjun

- Berätta om syftet med vår studie och om intervjuens upplägg
- Påminn om konfidentialitet och om hur materialet kommer att användas
- Påminn om aktivt samtycke och att de har tagit del av den information som de känner att de behöver
- Undersök samtycke till att spela in samt meddela att inspelning tas bort efter att uppsatsen är klar och godkänd
- Informera om rätten till att få ta del av färdigställd uppsats.

Inledande frågor

- Vilken utbildning har du?
- Hur länge har du arbetat som skolkurator?
- Hur länge har du arbetat på (skolans namn)?
- Ungefär hur många elever går på skolan?
 - Hur många av dessa har du regelbunden kontakt med?

Samtal med enskilda elever

- Hur visar du att du är tillgänglig för elever under pandemin?
- Hur håller du i samtal med enskilda elever under pandemin?
 - Hur menar du att pandemin har förändrat dina samtal med enskilda skolelever?
 - (Om samtal på plats) har pandemin medfört förändringar i samtal som förs på plats?
- Hur förbereder du dig inför att hålla i samtal med elever på distans?
- Vad handlar dina samtal med enskilda elever om?
- Hur hanterar du svårigheter i ditt arbete med enskilda elever som uppstått till följd av pandemin?

Familjesamtal

- Hur har du hållit i samtal med familjer under pandemin?
- Hur menar du att de familjesamtal som du har hållit i påverkats av pandemin?
- Vilka svårigheter har du upptäckt i att utföra samtal med familjer under pandemin?

- Finns det några positiva erfarenheter som du kan ge exempel på som samtal på distans med familjer har bidragit till för dig?

Förebyggande arbete med skolklasser

- Hur stor del av din arbetstid har du spenderat på samtal och övningar med skolklasser under pandemin?
- Hur har du hållit i samtal och övningar med klasserna under pandemin?
- På vilka sätt har pandemin aktualiserats i dina samtal med skolklasserna?
- Har du stött på några problem vid utförandet av samtal eller övningar med klasserna på grund av pandemin?
 - Hur hanterade du dessa?

Arbete med grupper av elever

- Hur arbetar du med grupper av elever under pandemin?
- Vilken inverkan har pandemin haft på ditt arbete med grupper av elever?
- Vilka situationer kan aktualisera arbete med grupper av elever?
- Hur arbetar du med grupper av elever som aktualiserats på grund av exempelvis mobbning eller konflikter under pandemin?

Handledning med personal inom skolans organisation

- Vad har du för roll som skolkurator gentemot personalen på din skola?
- Vad brukar din handledning med personalen på skolan handla om?
- Hur menar du att den handledning du utför med personalen har påverkats av pandemin?
- Vilka svårigheter har uppstått vid handledning på distans med skolpersonal?
 - Hur hanterar du dessa?

Konsultation till skolans personal

- Vilken personal ger du konsultation till?
- Vid vilka situationer efterfrågas konsultation av dig som skolkurator?
- Hur ger du konsultation till skolans personal?
- Hur har din konsultation till personalen förändrats till följd av pandemin?
- Har pandemin och dess konsekvenser varit ett ämne som har tagits upp under konsultation?

- Har det uppstått svårigheter vid konsultation på grund av pandemin?
 - (Om ja) På vilket sätt?
 - (Om ja) Hur har du hanterat dessa?

Avslutande frågor:

- Hur upplever du att pandemin har förändrat ditt arbete fördelat till fritid och arbetstid?
- Finns det några positiva erfarenheter eller lärdomar som du fått under pandemin som du tar med dig?